

Ferdo Kozak:

Sestri.

1.

Vaško življenje je kakor pesen polja. Mirno tiho se razpreda čas nad ponižnimi kočami, neopaženo se prelivajo leta kakor spolzki valovi sred dolinske reke. Ljudje se poznajo po hoji in besedi, razumejo se v obraz in migljaj. V dlaneh ti bero delo, iz oči razgrebejo hrepenenje in cilje. Njih duša je pisana v obrazu, v gubah čela in lic počiva trpljenje. Vsaka vas si redi gospodarja, ne da bi sama vedela zanj. Danes je še fantiček z raztrganimi hlačicami, jutri je že fant, ki so mu roke kakor jeklo in ki mu je delo maša. Napol osamljen rase med drugimi, oprijema se močnejših, popravlja bajto, dokupuje njive in gozde, dokler se nenadoma ne razbohoti nad vsemi, bogat in priljubljen. Tedaj se začudijo oči zaostalih, nehote uidejo pogledi na lastno posest, a usta molče, kakor so molčala prej, ko še ni bilo gospodarja. Pravica je v njegovih rokah, lastno kri je sejal, da je požel plačilo.

Tako je živel Martin Krniša, tih in delaven, dokler ni sezidal nove hiše kraj vasi.

„Glej Martina, kaj pa ta?“

Pa so si zmeli oči ti ponižni vaščani, debelo so pogledali in se čudili. Bilo jim je malo sitno, da so tako popolnoma prezrli vaškega bogatina, zdelo se jim je, da so mu čez noč obrodili srebrniki na njivi.

„Kakor bi bil s hudičem v zvezi . . .“

Ej, pa ni bilo zveze s hudičem, pa ni bilo čarovnic s Kleka v Martinovi hiši. Vaščani so prezrli samotnega bajtarja, ki se je ogibal družb, ki ni popeval na vasi, ki je le delal in delal. Po vasi je hodil narahlo, z očmi je mežikal proti solncu in malo upognil silna pleča, če ga je kdo nagovoril. Bil je sin berača, bal se je besede gospodarjev. Le na večer je hodil po poljih, mislil in računal. Počasi si je zidal grad bodočnosti, vestno je skladal temelj. Zgodilo se je, da je kupil njivo, čez leto dve in zemlja mu je bila pokorna.

Rodila mu je stotern sad, ker je čutila v ljubezni in hrepenenju sejano seme v svojem naročju. Martin je kupil prostran gozd in postavil hišo.

Obširno je bilo njegovo posestvo, pol doline je bila njegova last. Komaj da je prestopil prag moške dobe, se mu je poklonila

sreča z vsem svojim spremstvom. Kar je pričel, mu je šlo dobro izpod rok, vinar je v roki pretopil v krono.

Ko je postal gospodar, je začutil, da mu nekaj manjka. V oči ga je zbadal hišni nered in nesnaga, bolelo ga je, če je ogledoval razmetano poljsko orodje, nasmečeno dvorišče, nečedne hleve. V srcu mu je odmevala pesem pomladnih njiv in večkrat je posedal zvečer na vrtu z neznanim hrepenenjem v duši. V delu je prezrl pravice mladosti, ki je zahtevala zdaj svoje. Skrivaj je prisluškoval fantovskemu petju in žalost ga je mamila. Zdelo se mu je, da pozabljen roma svojo pot, da ga nikdar ne pozdravi prijazen smehljaj in zamišljeno oko. Zaželel si je ljubezni, ki bi ga palila in žgala v dušo kakor ogenj, da bi se oplaknilo vse hrepenenje v kristalnem valu uživanja.

Na vratih dežele je slonel sveti Jakob, z ogromno bisago vročine na hrbtu. Valovi solčnih žarkov so se penili ob pobočjih gričev, se hlastno vsesavali v razbeljena polja in sikali v drobnih, onemoglih curkih v žametasto senco gozdov.

Martin je lezel čez hrib v sosednjo vas. Klanec se je v strmem padcu vil prek pobočja, cesta se je kopala v solncu. V sedlu je čepela Brtajeva krčma, ponižna in prijazna kakor vdova, ki vabi potnika k počitku.

Martin je prestopil prag in se udobno zleknil na klop v hladni izbi.

„No, Krčina, kaj pa je tebe privedlo“, ga je veselo pozdravil Brtaj, krepko zraščen možic upognjenih nog.

„Opravki, saj veš. V Bedanje grem.“

„Poliček?“

„Seveda, seveda!“

„Hej, Rezika!“

Martin se je začudil.

„Kaj imaš hčer?“

„Odkod pa prideš, da tega ne veš? Dve imam, dve.“

„Glej no, glej!“ je pristavil Martin in obenem pozdravil Reziko, krepko, stasito dekle dvaindvajsetih let. Nehote se je obrnil za njo in zamišljeno zamrmral.

„Lepa je, lepa!“

„Pravijo,“ se je pobahal Brtaj. „Koliko jih je že prašalo za njeno roko, pa je izbirčna.“

Rezika je prihitela z vinom.

„Pa še sebi prinesi kozarec,“ je povabil Martin.

Dekle se je nasmehnilo, da so se zabliskali beli zobje in pogledala očeta.

„Le prisedi! Kaj bi ne, znanci smo!“

Martin je v zadregi nalil v kozarec. Zdelo se mu je, kakor da bi že davno poznal to družino, kakor da je Rezikin prijatelj od mladih nog. Obenem je čutil, da zardeva in da mu srce burno utriplje.

Počasi se je razpredel med njimi zabaven pogovor in Rezika je poklicala še sestro Tinko. Martin je pozabil na vse važne opravke, naročal je polič za poličem in kakor v sanjah so mu donele Rezikine besede v uho. Polahno se mu je razdahnila v duši udobnost, fantovska kri je vzvalovala po žilah. Čutil je v srcu sladkost, v glavi omotico. Pa naj gre k vragu vsa vas, magari ves svet, da je le lahko strmel v tiste mirne, globoke oči, da je le srkal duh težkih, črnih las. Parkrat je pogledal Tinko, ki je bleda in tiha sedela poleg očeta in povešala svoje temnomodre oči, kakor da se sramuje; pa vedno je spolzel pogled nazaj na zdravo, baršunasto lice, na temno-rdeča ustna. Ej, skušnjava, ti sladka molitev ubogih zemljanov! Če ne prideš z dihom pomladi, prideš z njenim cvetjem, a prideš gotovo. V smehu in pogledu se zatajiš, našemiš se s prijazno besedo, dokler se ne razkrinkaš v zaljubljenih sanjah.

Martin se je proti večeru odpravil. Na klancu je postal. Prvikrat je začutil v duši harmonijo s to divno nočjo, ki se je mirna in tajinstvena prelivala v luninem sijaju. Srebrna rosa mesečine je curljala po drevju in se neslišno pretakala prek polj. Vas v dolini je počivala, le petje je odmevalo v ozračju. Martin je vzbočil prsi in zavriskal; napol veselo, napol divje je odmevalo. Bil je to prvi vrisk, prvi oddih v delu in hrepenenju utrujene duše.

Sledili so dnevi mučne negotovosti. Martin je čutil v sebi razkol, zavedal se je, da ga žene k Brtaju, polegal je krog hiše in premišljal. V duši je živela Rezikina podoba, a več se ni drznil misliti. Da bi ga Rezika hotela, njega, ki je že star! Pa si napačno ugibal, Martin, star nisi in v pas in v lice si lep fant! Zaman si beliš glavo in se otresaš ljubezni, ko ti plamti sredi srca kakor mogočen kres.

Martin je postajal nestrpen, sam s seboj nezadovoljen je zamenjal polje. V samoti je čepel cele ure, večkrat se je pa plazil v hrib od nasprotne strani, samo da je videl Brtajovo hišo, potem se je pa hitro umaknil, rdeč kakor nedoleten fante.

Tri mesece se je mučil, dokler ni bila struna napeta do viška. Poklical je hlapca Tita in mu velel, naj napreže. Ko je sedel na voz, je počil z bičem in se zarotil:

„Postaven dečko!“

Tit je z umerjenimi koraki gazil visoko travo. Šel je ravno proti vzhodu, da se je v jasnih konturah odražala iz polteme njegova krepka, visoka postava. Bil je nenavadno velik in slok, le v plečih je bil razrašččen. Klobuk je potisnil na tilnik, z desno je oprijemal koso. Z levico je gladil travo in trgal rože.

Martin se je nehote nasmehnil, se hitro sklonil in pričel. Kosa je rezala gladko, trava je v mehkih valih padala na tla.

„Vroč bo danes,“ ga je pozdravil Tit, ko sta se srečala. Martin je pogledal proti nebu.

„Naj le bo! Če danes pokosiva vse, se jutri dopoldne lahko posuši in zvečer jo spravimo.“

Obrisal je koso ob travo in pričel brusiti.

„O, to pa, to! Glejte, kakšno vreme je, kar samo se smehlja.“ Pomolčala sta.

„Kaj pa ti, Tit! Ali nič ne misliš na ženitev?“

Fant se je široko zarežal.

„Je še čas!“

„Le ne preošabno! Brez nič gotovo ni.“

„Čemu mi pa bo žena? Saj nimam svoje hiše.“

„Pa prislužiš toliko.“

„Kje je še tisti čas! Kaj bi se zdaj lovil za krilo, ko bi pa vendar še rad samotaril. Žena mi vzame prostost in me ogrne s skrbjo. Zase vem dobro, kaj bom jedel vsak dan, za ženo bi pa moral še posebej zaslužiti ali pa pridelati. Zato si pa večkrat pravim: Tit le drži se! Kadar pride ura ženitve, pride gotovo še prekmalu.“

Martin ga je smehljaje poslušal. Tit je sklanjal krepki tilnik in zmigal z ramami. Prepoteno srajco je imel na prsih razpeto, da je ohlapno ogrinjala mlado, razpaljeno telo.

„Tvoja pamet, tvoj svet, a čudno se mi zdi, da nič ne izbiraš.“

Tit je povetil oči in se zmračil. Martin je opazil, da nerad govori o teh stvareh. Pobral je koso, prijel za ročaje in v zadregi zažvižgal. Tit se je molče obrnil in se takoj sklonil k delu.

Solnce je gredo vedno močnejše, ozračje je napolnil vonj sena. Po stezi je prišla Rezika z obilno košaro v roki. Jutranje delo in ubranost ji je dihala iz oči in obleke, lahkotno in smelo se je zibala v jedrih bokih. Z ruto zasenčen obraz ji je rdel, v očeh je gorela sladkost.

„Marljivim delavcem je treba streči,“ je odvrnila in ošvignila s pogledom Tita, ki je stal ob strani. Tudi ona ga je to jutro šele

prav ugledala. Danes šele je videla te močne roke, te pleča, te skalni prsi in tiste temne, zapeljive oči. Sred polja je pogledala v njih dno, da jo je sladko-vroče spreletelo po telesu, kri je vzvalovala po žilah kakor bi vrela.

Martin se je zleknil v travo in pričel jesti. Tit je še parkrat zamahnil, potem si je pa obrisal z rokavom potno čelo.

„Ali je zame tudi kaj?“

„Saj sem za oba prinesla, le prisedi in jej!“

„Pa je dobro?“

„Glej, kako je zbirčen,“ se je oglasil Martin in malomarno žvečil kos kruha. Rezika se je nasmehnila in postrani pogledala Tita.

„Sama sem skuhala.“

„No, potem pa že!“

Tit je legel, Rezika se je s prekrizanimi rokami vstopila pred njega.

„Ali ti diši?“

„Pa kako, rajska jed!“

Razposajen smeh je privrel iz njenega grla. Zdelo se ji je vse tako silno veselo in lepo, posebno pa ta veliki, krepki fant, ki je ležal pred njo v travi in ji včasih skrivaj pomežiknil, včasih pa važno skimaval s kodrasto glavo. Prste bi mu zarila v tiste lase... Pogledala je moža in se zresnila. Kakor bi samo gospodarstvo živelo v njegovi duši. Nič življenja, nič krvi! Zakaj je vedno tako dolgočasen! Kadar govori, računi, kadar jo objame, jo stisne tako divje, da bi zavpila.

Naenkrat se je prestrašila samo sebe. Pobrala je košaro in hotela oditi. Zavedla se je nekega greha, pa si ga ni upala priznati. Na Tita se ni več ozrla, komaj Martina je pogledala.

„Kaj, že greš?“

„Saj je toliko dela doma!“

„No, seveda.“

In odšla je naglih, prenaglih korakov. Tit je pogledal parkrat za njo, je vstal in se pretegnil.

„Ali pričneva?“

„Počakaj še malo.“

„Eh, saj je vseeno.“

Prijel je koso, izbočil prsi in krepko zavrnil, da se je razlegnilo daleč nad griči. Potem je pa počasi zavil na drugi konec travnika.

Martin je privzdignil glavo in gledal za njim.

„Za vruga, res lep dečko! Malo takih!“

3.

Konja sta se nagnila, voz se je zagugal in prenagnil.

„Podpri z vilami!“ je Martin zavpil Titu, prijel za vajeti in odhitel za konji. Duh posušene mrve je napajal ozračje. Kristalno-čisto nebo je pordevalo, večerna ubranost se je razlila nad dolino. V meji je naglašal kos, da je mehak žvižg pretkal mrmranje murnov.

Voz je obstal na dvorišču. Bosa dekla z grabljami na rami je zlezla z dišečega kupa, Martin je vrgel vajeti čez konje in odšel v hišo. Tit je zavozil pod streho, izpregel konje in jih odgnal v hlev.

Rezika je stala pri ognjišču in nehote prisluškovala na dvorišče. Lica so ji gorela v rdečici ognja in spehanosti, krog usten se ji je pozibaval smeh.

„No, kaj je že večerja?“

„Tako, Martin. Ste trudni?“

„E, precej je bilo dela, precej. Zdaj je hvala Bogu vse pri kraju.“

„Krasen dan smo imeli.“

„Včeraj in danes, prav kakor nalašč.“

Rezika je nagnila bakreni kotel in prelila jed v veliko skledo. Postavila jo je na mizo, razdelila žlice in sedla. Martin je poklical družino.

Večerjali so molče, utrujenost jim je morila misli. Tupatam se je počasi dvignila Titova glava in vroč pogled je kanil v Rezikino dušo. Vsa rdeča je plaho povesila oči in stisnila zobe. Čutila je, da izgublja pravo zavest, da so njene misli greh, da jo zanima le Tit, a zaman se je branila. Nalašč se je sklonila k Martinu in mu položila roko na ramo, a isti hip je pogledala Tita.

Ko so odmolili, je Martin takoj vstal in odšel spat. Tit se je z deklo vred odstranil in Rezika je ostala sama v kuhinji. Znosila je posodo h kotlu ob ognjišču in pričela pomivati. Polagoma so ji pa zdrsele roke v naročje in zamišljeno so ji zastale oči na steni.

Kaj se godi z njo? Martinova žena je, prisegla mu je zvestobo in zdaj je s tajno grozo spoznala, da ga nima več rada, da ji je postal stranska oseba. Vedno in vedno je uhajala misel k Titu. Kaj je njej ta fant? Hlapec je, njen posel in vendar . . . Tako lepe oči ima in tako močne roke in pleča. Lep je res, tako postaven in ponosit. Kako bi ga ljubila . . .

Nekdo je rahlo potrkal na duri.

Zdrznila se je in hotela zakričati. Tisti hip so se pa odprla vrata in na pragu je obstal Tit. Oči so mu žarele, ustnice so po-

drhtevale. Strmela je vanj kakor v prikazen, krog udov ji je leglo kakor sen.

„Zapri vendar!“

Tit je ubogal in nemo obstal pri podboju.

„Kaj hočeš? Spat pojdi!“

Sama sebi ni verjela in dobro se je zavedla plamena rojene ljubezni.

„Rezika!“ je zaprosil mehak glas.

„Kaj ti je?“

Stopil je bliže, ji pogledal globoko in predrzno v oči, potem jo je pa prijel za roko.

„Sama veš.“

Ni mu odtegnila roke, niti pogledati se ga ni upala. V zadnjem hipu se je spomnila, da ne dela prav, da se mora izkazati odločno, a bilo je prepozno.

„Rezika, Rezika!“ je šepetal tih glas in močna roka jo je objela krog pasu. Stresla se je in omahnila na njegove prsi . . .

Ko je minil prvi naval, se je oprostila objema in sedla na stol. Potok solza ji je skalil oči.

„Tit, kaj si storil!“

Fant je molče prisedel in jo objel.

„Greh je najina ljubezen. Žena sem in nikdar ne smem biti tvoja.“

„Ti moraš biti moja. Če sva grešila enkrat, grešiva še drugič. Kaj je nama greh. Rad te imam in moje roke so močnejše kakor Martinove. Proč odtod, Rezika, v tujino, kjer naju ne poznajo ljudje! tam zaživiva srečno življenje!“

„Ne smem, ne smem!“

„Moraš! Rezika, ti moraš!“

Pogledala ga je napol začudeno.

„Kam pojdeva?“

„Ni treba daleč. Da prideva do morja, sva na varnem.“

Molče mu je stisnila roko.

Davno ga že ni bilo več v kuhinji, a Rezika je še sedela pri ognjišču kakor brez življenja. Hrepenenje in razigrane misli, ki so ji malo prej še polnile glavo, so zdaj umirjene počivale v dnu duše. Kes je izginil in z njim vsi pomisleki.

Počasi se je dvignila in pihnila luč. Pred spalnico je prisluhnila in narahlo vstopila. Nič se ni zganilo. Sladkosten smehlaj se ji je prelil čez obraz.

A Martin ni spal. Čul je ženo, ko je prišla, a nalašč je molčal. Nekaj temnega, kakor predslutnje, mu je ležalo v duši. Poslušal je šumenje obleke zraven sebe, in ko je umerjeno dihanje spolzelo v mrak, je prekrižal roke na tilniku in vzdihnil. Mislil je na Tita; v spominu mu je oživila včerajšna slika na polju in vse njegovo govorjenje in nazori.

Zakaj se vendar ne oženi, tako močan je in postaven . . . Že zadnjič, gredoč od maše, je opazil, kako so dekleta skrivaj pogledovala za njim in takrat se je skoro začudil. Včeraj ga je pa razgledal v polni postavi in priznal si je, da je malo takih. Ta ponos oči in to zanosito čelo! Kakor gospodar ga je gledal od zgoraj navzdol in se mu ravnodušno smejal v lice. Zakaj si vendar do zdaj še ni poiskal dekleta? Tak fant v takih letih! Pri Martinu je bilo vse drugače. Bil je ubog in ne poseben lep, Tit pa ima celo nekaj denarja. Lahko bi si kupil malo hišico in se oženil. Zakaj je raje hlapec kakor gospodar? Grelo ga je v duši in počasi mu je legel pogled na spečo Reziko. Pol zardela v lice, obraz oblit od vala črnih las, usta odprta, roke sklenjene pod lici, je ležala kakor otrok brez skrbi in želja. Odeja ji je zdrsnila z ram, da so se belile izza srajce polne grudi. Martin je povetil oči in se obrnil v stran. Črna slutnja se mu je zasadila v dušo kakor lačen vran, da je bolesti vztrepetal. Kaj, če bi mislil Tit na Reziko? Lahko se zgodi, da bi ušle njene oči na hlapčev stas, lahko bi se vzbudila v njej grešna ljubezen. Za Boga, to se ne sme zgoditi! Njegovo spanje je bilo izgubljeno, ves se je tresel in pot ga je oblival.

Skozi okno je pomalem silil pepelnat svit nedeljskega jutra.

Martin je vstal, se oblekel in oprezno zapustil izbo. Na dvorišču je postal. Bilo mu je težko, tako neizmerno težko, da bi se zjokal, a oči so ostale suhe, pekoče. Potisnil je roke v žep, namršil obrvi in zavil čez polje.

Ko se je že popolnoma zdanilo, ko je že solnce sijalo in so zvonovi pozvanjali v mehki, slovesni pesmi, je prišel domov.

„Kje si pa bil?“ se je Rezika začudila; toda ko se je zazrla v njegov mračni obraz, se je okrenila in zardela. Tit si je smehljuje snažil pri hlevu obleko.

„Tinka je prišla.“

Rezikina sestra je prišla skoro redno vsako nedeljo na obisk. Gnalo jo je tajno čustvo v ta dom. Slutila je v njem srečo in blagostanje in kot bolehno, osamelo dekle je čutila divjo žejo po solncu življenja. Njej, ponižni naravi, je bilo dovolj, da je gledala druge

v njih zadovoljstvu, ne da bi ji pri tem kanila v dušo zavist. Martina je poznala kot dobrega in poštenega moža; v dnu srca ga je obožavala in vsa vesela in srečna je bila na dan sestrine poroke.

Ko je Martin začul, da je Tinka v hiši, se mu je za hip razjasnil obraz. Vedno je bil rad v njeni družbi in veliko prej je njej kaj potožil kakor ženi.

Tinka je sedela v izbi, ponižna in plaha kakor vedno. Ko je Martin vstopil, so se ji z razširile oči in tih, odkrit pogled mu je zasijal v obraz. Molče sta se pozdravila in Tinka je takoj spoznala sled skrbi na njegovem čelu.

„Dobro, da si prišla, Tinka,“ je Martin pretrgal molk, strmeč v tla.

„Kaj te tare?“

Vrata so se odprla in na pragu se je pojavila Rezika. Smehljaje je sedla k možu, se udala pogovoru in kmalu so vsi trije v prijateljskem kramljanju pozabili na skrbi.

Zazvonilo je k maši.

Martin je vstal in šel, Rezika je hitela se napravljat. Tedaj je Tinka sklonila glavo in dve solzi so ji kanili iz oči.

„Tinka!“

„Ah, pusti me!“

„Toda otrok, kaj ti je? Ali te je kdo žalil?“

Tinka je vstala in se oklenila sestre krog vratu.

„Rezka, Rezika, ti ne veš, kako sem sama!“

Rezka jo je prijela za glavo in ji pogledala v oči.

„Povej vendar, kaj ti je. Ali si bolna?“

Tinka je narahlo zardela in povесila pogled.

„Kako si srečna, Rezika!“ . . .

V zadregi sta molče odšli v cerkev. Ah, saj je bilo toliko čustev v njiju dušah, da sta se bali lastnih pogledov. Usta so morala molčati in oči so morale ostati zastrte. Plameni tajnih skrivnosti so jima užigali lica in palili čelo, a vendar se niso smeli preliti v zaupno besedo.

Dan se je počasi nagnil prek zenita. V Kržinovi hiši je mučen molk ostal zasekan kakor nož med vsemi. Nihče se ni upal govoriti, vsak se je bal globine lastnih misli. Ko je solnčna luč že plahnela v plahutajočem polmraku, je Tinka odšla domov. Martin jo je kakor po navadi spremil do podklanca.

Pesem večera je zvenela v ozračju, ko sta stopala prek dišečih polj. Tinki je utripalo srce, sladkost večera je poglobila skrito bol.

„Ti,“ je začel Martin. Njegov glas je bil hripav in tresoč.

„Zeliš?“

„Ali si morda opazila, da se je Rezika kaj izpremenila?“

„Meni se ne zdi, saj nima vzroka!“

„No seveda.“

Podala sta si roke in se razšla.

Seveda nima vzroka, o, gotovo ne! Saj ima vsega v izobilju, da jo vsa dekleta zavidajo.

Martin je na ovinku postal in pogledal proti svoji hiši. Pomislil je na Tita in zavalovalo mu je po žilah.

„Ubijem ga, če mi jo vzame!“ je siknil med zobmi.

(Dalje prihodnjič.)

L. Pintar:

O krajnih imenih.

XII.

Vodušek = Andolšek. — Paradokсна enačba, kajneda! Pa je vendar, če si stvar natančneje ogledamo, popolnoma pravilna. Pri nas Slovencih seveda, ki se samozadovoljno radi smatramo za rojene jezikoslovce, primeri se čestokrat, da slišiš na celem izmišljeno razlago, ki je navidez samoumevna, toda resnična ni. Ko takole samozadovoljno modrujemo in brenkamo na jezikoslovno struno, se žalibog le prerado zgodi, da se večinoma oprimemo kar sedanjih oblik in da pozabimo vzeti v poštev glasoslovne izpremembe, ki jih je morda dotično ime v teku časa doživelo. Naša razlaga pa more biti le tedaj pravilna in stanovitna, če jo znamo iz prvotne oblike jasno in razumno izvesti in to izvajanje s tehtnimi razlogi in prepričevalnimi vspeorednicami podpreti — podpreti tako, da čitatelj ob našem razlaganju sam pride do istega zaključka. Če pa vzameš samo današnjo obliko, ki se je morda od prvotne že precej oddaljila, se ti krajnoimenska razlaga ne bo izlahka posrečila. — Tako na primer sem že naletel na dokaj zavestno trditev, da je razne *Vodole* razlagati od *vode*, češ ker teče po dolini *voda*, ki ob hudournih nalivih še prav silno naraste v močno *vodovje* (*Gewässer, Wassermenge*). Da se le en zlog ujema, pa je dobro, kaj bi se še menil za razne prefikse in sufikse. Tako menda mislijo taki razlagavci in nekaterim čitateljem take *vodene* razlage prav ugajajo, morda celo imponirajo, čemur se pa ni čuditi, če pomislimo, da družī oboje enako obzorje, ki vzajemno zbližuje površnega

Sestri.

4.

Dnevi so drseli v pozabnost, življenje se je enakomerno prelivalo nad tiho vasjo.

Martin je bolj in bolj zamišljen taval okrog, v svojih skrbih je pozabil na dom. Kljub nadzorovanju ni mogel dognati, ali se Tit in Rezika ljubita ali ne. Pač pa mu je Rezika kot v dokaz svoje zvestobe neko jutro s pretnjami zagrozila:

„Zakaj pa laziš tako pogosto krog očetove bajte?“

„Kaj ne smem?“

„Morda ti je Tinka zmešala glavo.“

„Kako si vendar čudna. Zmisliš si stvari, ko se jaz niti v sanjah nisem spomnil nanje.“

„O, jaz pa vem še kaj več. Tinka te ima rada, Martin, to vem gotovo, ker mi je sama povedala.“

„Kdaj vendar?“

„Tisto nedeljo, ko je bila zadnjikrat tu.“

„Ne verujem.“

„Kakor hočeš, a pazi, da kaj več ne izvem. Zakaj je pa ni več k nam, ko je prej prišla vsak teden? Zakaj pa je potem jokala pred menoj, če je kar tako?“

Martin ni odgovoril. Na Tinko ni pomislil, ker ga je preveč prevzela misel, zakaj mu je Rezika to povedala. Morda je ljubosumna, torej ga ima vendarle še rada. Že se je pomalem vračal mir v njegovo dušo, ko je slučajno opazil skrivne poglede med Titom in Reziko. Vzkipelo je v njem in vse, kar je že legalo v pozabnost, se je iznova prevalilo na površje.

Med tem se je Titova in Rezikina ljubezen razbohotila kakor divja roža v meji. Vsi načrti za bodočnost so bili gotovi. —

Martin se je odpravil v mesto na semenj. Megleno jutro je dremalo nad polji, curki dežja so rosili izpod nizkega neba. Žalostna in pusta ubranost je dihala nad vasjo, prav tako žalostna kakor Martinova duša. Konj je leno prestavljal noge, voz je odskakoval na kamnitem kolovozu.

Ves dan je deževalo; nebo se je nižalo bolj in bolj, jesenska burja je sikala izza oglov. Martin je ostal tih in nezadovoljen sam s seboj in z vsemi ljudmi, zgodaj se je odpravil proti domu. Na

veliki cesti je pustil konju svojo pot, se sključil pod širokim dežnikom in se zastrmel v žalostno krajino.

V spominu so se mu vzbudila leta mladosti, sam ni vedel zakaj. Ni jih klical, ni potožil za njimi, a kakor bi se pretrgalo zagrinjalo, je zažarela pred njim v luči preteklosti domača vas. Vsi znanci so se drug za drugim dvigali iz lesketajočih se megel in zopet izginjali bogve kam. Materin obraz mu je razžalostil srce.

Tisti dan, ko je tekal po zelenem travniku in nabiral rože, ni hotel nikdar izžareti v spominu. Njegov plamen je sijal skozi vso mladost in jo razžgal v bolesi. Prišla je mati, bleda in bolna in sedla k njemu. Solze so ji polnile oči, ko ga je dvignila v naročje, velike, svetle solze, da se je mali Martinek razjokal. In potem mu je pripovedovala o nekem možu, njegovem očetu.

„Čuj, Martinek! Pravijo, da nimaš očeta, pa to ni resnica. Imel si ga, dobrega, a ubogega. Hotel je zaslužiti denar, s trpljenjem zaslužiti, da bi vsi priznali, da imaš očeta. A glej, ubilo ga je drevo v gozdu . . . zdaj je mrtev!“

Mati je stisnila dete na prsi in ihtela. Cvetje v rebri cvetočih črešenj se je usipalo, solnce je sijalo čisto in veselo, v ozračju pa je omedleval tenak glas plakajočega zvona . . .

Martin se je zdrznil in potegnil za vajeti. Konj je dvignil glavo in jo zopet počasi sklonil.

Vse do polj se je znižalo nebo, megle so se vsesavale v prst. Cesta je bila prazna, dolgočasna; široke, rjave luže so se cmokotaje prelivale pod kolesi.

Materin obraz! Še se je spominjal tistih oči in tistih lic. O Bog, tisti usmev, tisti pogled in ves tisti sijaj obraza ga je spominjal na Reziko. Zdelo se mu je, da sta si podobni in obšla ga je prej nepoznana svetost. Ljubezen do teh dveh, njemu najdražjih bitij se je združila v mogočen plamen do ene same, do matere in Rezike v eni podobi.

Ropotanje koles ga je vrglo iz razmišljanja. Pogledal je in spoznal sosedovega konja. Ustavil je voz.

„Kam pa ti, Andrej?“

„V mesto. Ti se že vračaš? . . . Greš dom urejat?“

„Zakaj?“

„Zase, samotarja.“

In sosed se je prešerno nasmeljal in pognal.

Martina so zapekle te besede, neprijetna slutnja mu je udarila v srce. Prijel je bič in krepko švignil po konju.

„Kaj je hotel s tem reči?“

Neprenehoma je priganjal ubogo živinče, vihtel je bič in mrmral nerazumljive kletvice. V polnem diru je zavozil na domače dvorišče. Nihče mu ni prišel naproti, pogrelo ga je.

„Tit!“

Nič odgovora.

„Rezika!“ je že napol zarjul v strašnem dvomu; a dom je ostal tih, kakor zapuščen, le par kokoši je kokodakalo pod streho. Skočil je z voza, odprl vrata in planil v hišo.

„Rezika!“

Divje je odmevalo pod kuhinjskim stropom, a oglasil se ni nihče.

„Morda je pa šla k sosedu.“

Nekoliko pomirjen je šel na dvorišče. Tedaj je boječe prilezla dekla iz hleva.

„Kje je Rezika?“

„Ne vem.“

„Baba, govori! Kje sta Tit in Rezika?“

„Odpeljala sta se.“

„Kam?“

„Rezika je naročila, da je ni treba čakati. Rekla je, da se ne misli več vrniti. Kar je bilo njenega, je že vzela s seboj.“

Martin se je opotekel, pa se hitro prijel za voz. Nato je globoko sklonil glavo in s težkimi koraki odšel v hišo. Kakor skala mu je ležalo na prsih, v grlu ga je davilo. Pri peči se je sesedel na stol, iz prsi se mu je izvil sirov smeh.

„Rezika, Rezika! Dom samotarja . . .“

Zagrebel je prste v lase in obsedel kot kip.

5.

Dolgo časa se Martin ni prikazal pred ljudi. Posedal je doma, hodil iz izbe v kuhinjo, iz kuhinje v izbo in sanjaril o preteklih dneh. Prvi dan je skušal pregovoriti samega sebe, da je moralo tako priti. Hotel se je prepričati, da sta se Tit in Rezika že dolgo ljubila in da je on vedel zato, pa ni hotel preprečiti. Torej so bile posledice popolnoma njegova krivda. Nevede je hotel pred samim seboj oprati Reziko vsakega greha in zvaliti vse nase. Toda ljubezen sama se je temu počasi uprla. Zahtevala je svojih pravic, saj je bila vendar tako čista, da je bilo to dejanje kakor zločin. Rodil se je sklep, ne več misliti na Reziko. Tako mu je bilo omogočeno,

da je ni obsojal, česar se je najbolj bal in ogibal. Zahotelo se mu je samote in v tem je bilo že tudi spoznanje, da vse to veliko posestvo nima zanj več zmisla. Če obdrži samo tisto malo bajto v rebri z dvema njivama, ima zase popolnoma dovolj.

Mračen zimski dan je sanjal nad zasneženo dolino, ko je Martin prišel k Brtaju. Skoro plašno je prestopil prag hiše Rezikinega očeta; nebrot spominov mu je zagrenilo dušo. Sedel je k peči in se naslonil na mizo. Čez nekaj časa je prišel oče Brtaj. Nemo in brez besed sta si stisnila roke, drug pred drugim sta bila v zadregi.

„Torej ti je ušla,“ je zamrmral Brtaj.

Martin je prikimal.

„O, ti . . .!“

„Kaj bi jo klel! Pusti, saj mladost je vedno taka. Zahoče se ji novih izkušenj in če jih ne dobi, jih poišče sama.“

„Seveda, seveda, ampak to vendar ne gre. Kaj pa si naj mislijo ljudje o meni, da je dekle tako pokvarjeno.“

„Ljudje se vedno veselijo nad sosedovo nesrečo, jezika jim ne moreš zavezati.“

„Pravijo, da ti je konja odpeljala.“

„In voz. Peš vendar nista mogla iti.“

„Vložiš tožbo?“

Martin ga je začudeno pogledal.

„Zakaj vendar? Da bi jo s silo hotel prikleniti k sebi, se mi zdi otročje, da bi jo tožil zaradi konja, se mi zdi nelepo. Dosti denarja že zdaj nimata, kako bi še kazen plačevala.“

„Ej, Martin, ti si predober. Kaj pa boš pravzaprav storil?“

„Vse sem že natančno premislil. Glej, moje posestvo obsega skoro pol doline. Čemu mi bo zdaj, ko se nimam za koga truditi. In tudi tista gosposka hiša mi nič ne koristi. Zato pa prodam vse skupaj, kakor hitro najdem kupca.“

„Pa je vendar škoda toliko zemlje.“

„Meni se ne zdi. Obdeloval je ne bom, kaj hoče kar tako tam ležati?“

„Na ta način imaš seveda prav.“

„Zato sem pa prišel k tebi, če morda kaj veš, kdo bi kupil. Za ceno se ne bom pulil, saj veš.“

„Hm, čakaj no, seveda jih bo nekaj; le brez skrbi bodi, že uredim, da ne boš imel preveč nepotrebnih potov.“

„Kje imaš pa Tinko?“

„V kuhinji je. Takoj jo pokličem.“

Brtaj je odprl vrata in poklical Tinko.

Ko je ugledala Martina, ji je temna rdečica zalila lica. Podala mu je roko in sedla.

„Ali ti je hudo, Martin?“

Martin se je prisiljeno nasmehnil, ustna mu je skrivilo dvoje bolečnih potez.

Tinka je skrila plamteči obrazek v dlani in mižala. Brtaj se je nasmehnil.

„Mogoče pa res. Vidiš, Martin, tako je življenje: ugibati moraš in če uganeš pravo, je dobro.“

„Eh, kdo bi si mislil, da pojde kar tako. Ko niti najmanj nisem slutil, se je zgodilo. Da bi mi vsaj kaj povedala ali sporočila, pa nič, razen to, da se več ne vrne.“

Tinka ga je pogledala z velikim rosnim pogledom.

„Kako boš pa zdaj.“

„Sem že povedal očetu. Vse uredim tako, da kolikor mogoče pozabim na preteklost.“

„Kdo ti bo pa gospodinjl?“

„Ne bo treba, Tinka. Kvečemu bi te prosil, da prideš vsak mesec enkrat k meni in mi počediš hišo.“

„Seveda pride,“ je pritrdil Brtaj.

„Drugачe si pa pomorem že sam.“

Tinka je prikimala, se zastrmela v mizo in molčala, kakor da se pogovarja s tujcem.

Martin jo je ves čas opazoval in nehote je pomislil na Rezikine besede. Kaj ko bi bila resnica, da ga Tinka ljubi? —

Pod noč se je odpravil. Postal je še malo v veži, kakor bi mu bilo težko, da gre.

„Torej, Tinka, vsak mesec pa pridi, prosim . . .“

„Ako hočeš, pridem še večkrat. Časa imam dovolj in lahko ti še na polju pomagam.“

Podal je očetu in hčeri roko in šel. Topa resignacija se mu je razpredla v duši, sam ni vedel, kam romajo misli. Pustil jim je prosto pot, žalost ga je zazibala v zimsko ubranost, zaželel si je pokoja.

Tako je živel in pridno popraševal po kupcih. Končno je Brtaj iztaknil v mestu bogatega trgovca. Tekom enega tedna je bila pogodba gotova in Martin jo je z lahkim srcem podpisal. Ne ena žalostna misel se ni rodila v spominu na leta težkega, trdega dela, ko mu je bila vsaka pest prsti sveta. Zdaj se skoro ni domislil, da

jo je s trdom in trpljenjem prislužil, da leži v njej zakopan zaklad njegovih mladih let. Ko so pomladni vetrovi dahnilo od juga, se je preselil v bajto v rebri. Vaščani so stikali glave in se norčevali.

„Kaj ga je premotilo, da je prodal tako posestvo.“

„Žena mu je ušla.“

„Saj prej ni bil tak babjek. Zaradi ene ženske se to vendar ne spodobi.“

Mrtva tišina je težila ves dan, od nikoder ni bilo čuti glasu. In Martinu se je zazdelo tako pusto in prazno, kakor bi izumrli vsi ljudje. Pihnil je luč, vzel klobuk in odšel pred hišo.

Zvezde so sijale veselo in prijazno, mesec se je vozil med oblaki, mrzla sapa je zavijala krog oglov. V dolini je spala vas pod pajčolanom nežnih meglic. Pod hišo in vsenaokrog je dremal gozd, pol osvobojen snežene odeje.

Martin je počasi snel klobuk z glave in sedel na tnalno. Mehka ubranost se mu je prelivala v dušo in prvič je jasno, brez predsodkov pomislil na Reziko.

Res je, da ni storila prav, saj vem, toda vendar. Mlada je, veliko premlada, da bi bila zrela za življenje. Ugledala je Tita in ga vzljubila. Mogoče bi vsaka druga storila tako, saj je bilo toliko zdravja in mladosti v tem fantu, da mu je sijalo čelo in oči v neznanem čaru. Nalašč me ni pustila, saj sem jo vendar ljubil in ona je vedela za ta divji plamen v mojem srcu. A svoji ljubezni ni mogla več ukazovati, zato je raje pobegnila, kakor da bi me na mojem domu razžalila. Bog ji daj srečo, kjerkoli hodi in kar dela. Zakaj bi jo sovražil zaradi tega greha, saj mi je žena po zakonu.

Začutil je v duši sladkost odpuščanja. Prej nepoznan mir ga je objel in ves prerojen je strmел v mrzlo pomladno noč.

Tedaj je zašumelo v grmovju ob kolovozu in v luninem svitu se je pojavila visoka moška postava.

Martin je vstal.

„Hej, kdo si pa ti?“

Mož je počasi prišel h koči. Bil je slok in suh, obrabljena gosposka obleka mu je ogrinjala telo. Zmečkan klobuk je nosil v roki. Ko je stal tik Martina, je nenadoma odstopil.

„Pa za Boga, to si vendar ti, Martin! Stara znanca sva, kaj me ne poznaš?“

„Kako vendar! Obrni se proti mesecu!“

Martin je pazno motril ta blede, izsušeni obraz. Visoko čelo je obkrožalo valovje črnih las in lepa črna brada mu je lila po prsih.

Oči so bile velike, odkrite, krog ust se je črtalo dvoje resnih potez.

Martin je zmajal z glavo.

„Ne poznam te.“

„Ali se še spominjaš očeta Mraka?“

„Kaj bi ne! Njegov sin Daniel je študiral v mestu, pozneje pa niso več vedeli, kje je. Bila sva si dobra prijatelja.“

„E vraga, pa še zdaj ne veš, kdo sem?“

„Ti si Daniel? To ni mogoče.“

„Pa je res!“

Martin mu je veselo stisnil roko in ga povabil v hišo. Ko sta sedela pri mizi in se do dobra nagledala, sta se oba naenkrat domislila istega vprašanja.

„Kako pa to, Martin, da si tukaj. Pravili so, da si najbogatejši v vsej vasi, pa te dobim v mali bajti. Kje imaš pa ženo?“

Martin mu je pogledal pozorno v oči, potem pa je počasi pričel s svojo povestjo.

„Smolo si imel, to je vse,“ je dejal Daniel, ko je Martin končal.

„Veš, življenje je vedno tako, kadar si postelješ, da bi se spočil, pa te zgrabi neka roka in ti razdere ležišče. Pa si postelji še enkrat!“

„Prav imaš, Daniel. A kaj pa ti delaš. Saj si vendar v mestu dovršil študije, zdaj pa pohajaš okrog, oprosti, kakor napol berač.“

„Saj ti pravim. Razdrlo mi je posteljo in zdaj moram drugič pričeti z delom. Vrag naj vzame vse skupaj! Upaš in hrepeniš, naenkrat pa spoznaš, da gre le za prazen nič.“

„Kaj se naseliš v očetovi bajti?“

„Seveda. Dolgo itak ne ostanem, a za ta čas bo že dobra. Rad bi preživel zopet eno pomlad v domači vasi.“

„Kam pa potem?“

„Tega še ne vem, se bo že kako uredilo. Prihodnjost ni vredna človeške skrbi.“

„Pa vendar malo preostro sodiš. Če te je potrlo enkrat, poskusi drugič, pa morda pojde.“

Daniel ga je strogo pogledal in namršil obrvi.

„Rečem ti, ne pojde, drugače bi ne bilo življenja. Treba je skrbi in trpljenja, a jaz nočem tega, zato raje več ne poskušam.“

Martin je majal z glavo, prevzel ga je odpor in bilo mu je žal, da ga je pozval k sebi. —

Vsepovsod je cvetela pomlad; odmevi velikonočnih zvonov so že dihali skozi ozračje. Martinu so hitro potekali dnevi, v delu je

zadušil spomine. Vsakdanja potreba ga je prisilila, da se je oprijel gospodarstva in iznova pričel zidati dom bodočnosti. Včasih ga je posetila Tinka, a sam ni vedel, zakaj se je bal njenih oči. Poslovil se je kolikor mogoče hitro od nje, ali je pa trdovratno molčal, če sta sedela pri mizi. Tudi Daniela ni rad videl pri sebi. Zdelo se mu je, kakor da ta človek počasi razdira tisti mir, ki si ga je v težkih urah pridobil. Zakaj mu je vedno govoril o nezmiselnosti življenja in ga je vendar živel kakor vsi drugi. Njegova zdrava narava se je uprla smelim obsodbam tega človeka, ki še ni nikoli posegel med kolesa usode, da bi jih ustavil. Pustil je, da so šla preko njega, potem jih je pa klel in tožil o puščobi in praznoti sveta . . .

Razorana polja so trepetala v valovih solnčnih žarkov, zemlja je kipela v pomladanski strasti. Martin se je vrnil s polja, ko je zagledal na pragu pismo. Položil je orodje v klet, pobral pismo in ga odprl. Sprva mu je bilo, kakor da se je čudež odgrnil pred njegovimi očmi. Divja radost je zavalovala v duši, da je par hipov s povešenimi rokami stal in strmel nekam nad gozdove. Najbolj skrita in skrbno negovana nada se je nenadoma uresničila. Rezika mu je pisala iz obmorskega mesta obupno pismo, naj jo vzame nazaj in naj pozabi na vse, kar je bilo. Biti mu hoče zvesta in dobra žena, ker so jo bridke izkušnje izučile, kaj se pravi živeti.

Martin je zganil pismo in šel v hišo. Najraje bi vriskal veselja, pa ga je bilo sram, da bi ga kdo ne slišal. Torej se vrne! O zdaj zaživita drugačno življenje, zdaj, ko ne bo med njima mladostne vihravosti.

Na pragu se je pojavil Daniel.

„Kje pa tičiš vendar? Ali cele dni prečepiš v izbi?“

Martin mu je mesto odgovora pokazal Rezikino pismo. Daniel ga je prebral in se nasmehnil.

„Ta si je pa hitro premislila.“

„Kaj če to! Mladost je mladost!“

„Ali jo sploh sprejmeš?“

Martin je široko razprl odkritosrčne oči. V pijanosti največje sreče ga naenkrat doseže tako vprašanje! Če jo sprejme? Zakaj pa potem to veselje, ta radost, ako ni mislil na Reziko, ki se skesana povrne v njegov dom. Niti za hip ni dvomil, ali bi jo vzela k sebi ali ne, ali bi se maščeval ali ne. Saj je bilo že toliko grenkih ur samote, da mu je bilo to pismo kakor poslanstvo sreče.

„Zakaj bi ji branil domov? Izpametovala se je in vsa druga bo kakor prej.“

Danielove oči so se prešerno smejale.

„Ej Martin, Martin, ti si kakor otrok. Ali je niti ne poprašaj, kje ima konja in voz?“

„Velike izgube ni bilo s tem.“

„Pa tvoja last je bila.“

„No seveda, pa kaj take malenkosti. Glavno je, da pride.“ —

In Rezika je prišla! Tik pred Veliko nočjo pod večer, da bi je nihče ne videl. Lica so ji nekoliko upadla, tudi bledejša je postala; a oči so bile še temnejše, še globlje kakor prej. Martin ji je molče podal roko, zadrega mu je zajezila govor. Par dni sta se molče ogibala vsem vprašanjem, potem sta se pa navadila drug drugega in ni je več motila preteklost. Ležala je bogve kje v duši globoko pokopana, da se je ni ne misel ne slutnja dotaknila v samotnih večerih.

6.

Proti večeru je bilo. Nedeljski mir je spal nad vasjo, tih in globok kakor morje. Rezika in Tinka sta sedeli v travi pred hišo. Pogovor se jima je zatikal kakor težko naložen voz, v njunih očeh ni bilo odkrite besede.

„Povej vendar, Tinka, zakaj je Martin prodal njive in hišo?“

„To vendar lahko uganeš. Zdelo se mu je, da je zanj vse brez pomena, da nima za koga delati.“

Rezika je zamišljeno gledala v dolino.

„Ali je bil zelo žalosten?“

„Po pravici ti povem, Rezika, prav nisi storila. Saj vendar veš, kako te ima rad in kljub temu si ga pustila. Vsem se je smilil, tako je bil potr.“

„Vem, da ni bilo prav, a jaz nisem mogla drugače. Sama nisem vedela, ali sem igubila zavest, ali je življenje narobe. Ko sem spoznala Tita, nisem več mislila, kaj delam. Gnalo me je k njemu s tako silo, da sem pozabila na greh in na kazen. In kazen je bila huda. Veliko noči sem prejkala, ko me je zavrnel. Vpričo mene je pripeljal drugo na stanovanje. O moj Bog, težko sem grešila, a še hujše sem bila kaznovana!“

Dvoje solz ji je zdrknilo po bledem licu.

„Kako ves drug je Martin, kako dober! Šele v revščini sem spoznala, kaj je storil zame. Sprejel me je, kakor bi se nič ne zgodilo.“

Tinka je povabila oči.

„Glej, Rezika, že takrat sem ti pravila, da je dober, ti pa nisi hotela verjeti.“

„Ah takrat! Saj sploh ne vem, kaj sem delala tiste dni. Le toliko se spominjam, da sem hrepenela samo proč odtod, daleč proč.“

Pomolčali sta. V dolini se je oglasil zvon, njegova koprneča pesem se je razmahnila v ozračju. Tedaj sta prišla po stezi Daniel in Martin.

„Kdo je ta človek?“ je vprašala Rezika.

„Ali ga še nisi videla? Star Martinov prijatelj. Pravijo, da je v mestu študiral in da ni dosti prida.“

„Pa vedno lazi krog naše hiše.“

„Kdo ve, kakšne namene ima.“

Tinka je vstala.

„Tako, Rezika, zdaj pa moram domov. Oče so dejali, da naj se nikar predolgo ne zamudim, ker je jutri semenj in je še precej treba pripraviti.“

„Ali prideš v nedeljo?“

„Pridem! Lahko noč!“

Tinka je hitro zavila krog ogla, pozdravila Martina in izginila za ovinkom. Rezika je vstala in počakala gosta.

„Vidiš, to je moja žena,“ je dejal Martin smehljaje.

„Mislim, da ni treba med domačimi nobenih ceremonij. Jaz sem Daniel, ti si Rezika.“

„Kaj pa z večerjo?“

„Tako, Martin!“

Odhitela je v hišo, Martin in Daniel sta odšla počasi za njo. V prostorni izbi sta sedla k mizi.

„Take žene ti je bilo lahko žal, Martin.“

Martinu so bile zoprne te besede, zato ni odgovoril. Daniel se je nasmehnil in pomel roke.

Rezika je prinesla večerjo in pogrnila mizo. Martin se je pokrižal, si odrezal kruh in ga dal Danielu. Skoro ves čas so molčali, nikomur se ni ljubilo govoriti. Bil je eden tistih sladkotesnih večerov, ko se duša razpre kakor roža v jutru. Vsa najgloblja čustva se prevale na površje, človek sanja o preteklosti in obenem začuti žalost nad prošlo mladostjo.

Po večerji so sedli pred hišo. Martin si je nažgal pipo, Daniel si je zvil cigareto. Vijoličasti mrak je preplaval dolino. Daniel je oprl glavo ob dlani in se zagledal v večernico.

„Glej, Martin, takih večerov sem si želel v tujini. Sanjal sem, da sedim pred hišo na hribu in vseokrog je mir. Tolikokrat je oživila v spominu domača vas in z njo vsa polja in hribi in gozdovi. Obrazi starih znancev so stali pred menoj in me pozdravljali in meni je bilo, kakor da me vabijo v svojo sredo. V takih trenutkih se je duša oplaknila v lepoti hrepenenja, umazanost in blato velikega mesta se je odluščilo od srca. Kaj so vse tiste visoke, mogočne stavbe, kaj tisti ropot in vrvež! In kaj tiste neizmerne mase ljudi, ki se vale po ulicah. Takrat sem si mislil, kaj vse to, ko ni nikjer miru, nikjer postanka, da bi se oddahnila izmučena misel in se ozrla nazaj po prehojeni poti? Ah, tam v vasi je vse drugače. Tako sem mislil in se nisem varal. Toda zdaj me že zopet žene nazaj, sam ne vem, kaj storim.“

„Kaj ne misliš ostati pri nas?“

„Čutim, da ne bom več dolgo tu.“

Rezika ga je pogledala. Besede tega človeka so ji prodrle v dušo, zdelo se ji je, da posluša pridigo. Tako lepo ji je donelo na uho, da je nehote prisluhnila pozorneje. Koliko sveta je že videl ta čuden človek in koliko je že prestal! Bogue, kakšne težke izkušnje so ga dosegle v tujini . . .

„A zakaj ne ostaneš pri nas. Ne manjka ti ničesar, morda se počasi privadiš.“

Daniel se je nasmehnil in zamišljeno otrnil pepel.

„Privadim! To je smešna beseda. Veš, Rezika, komur ni bilo dano, da se zadovolji s svojo lastno sobo in polno skledo, temu se vsesa v dušo hrepenenje po svetu. Imel sem službo, pa sem vendar šel. Tuja mesta so me vabila k sebi, neznanu življenje me je klicalo iz daljine. In kdor jih je enkrat videl, jih ne pozabi. Komaj sem se malo oddahnil, me že vabi na pot spomladanska cesta. Hodil bi naprej in naprej, dokler bi se ne zgrudil. Vedno bolj se mi hoče velikomestnega trušča in nepokoja. Tam se pomešaš med ljudi in nese te kakor reka naprej. Nihče te ne pozna, ne po besedi ne po obrazu, med nje stopiš in vsem si tujec in brat obenem. Pravico imaš biti kralj ali berač.“

„Kam pa pravzaprav hočeš?“

„Svet je velik, Martin. Najbrže pojdem čez morje. Čim dalje grem, tem bolje mi je.“

Na vasi so popevali fantje, veseli vriski so odmevali od gričev. V zvoniku se je zganilo in enajst temnih, resnih udarcev je zasekalo v noč kakor enajst bronastih klinov.

Daniel je vstal.

„Pa lahko noč! Enajst je ura, moram domov.“

„Lahko noč!“

Odšel je počasi, nekoliko sklonjen. Rezika je zamišljeno strmela za njim, dokler ni zavil v gozd.

„Čuden človek!“

„Meni ne ugaja posebno,“ je odvrnil Martin. „Vedno ga nekam žene in nikjer ni miren. Taki ljudje niso nikoli dosti prida. Zraven pa še tako neumno čenča, da ga komaj polovico razumem.“

„Pozna se mu, da je veliko študiral.“

„Če mu domača zemlja ne prija, Bog z njim. Še vsak se je vrnil v tisto prst, na kateri je bil rojen. Če jo pa hoče takle čudak zatajiti, nimam nobene vere vanj; v tistih mestih se je izgubil popolnoma, niti domače vasi ni vreden!“

Rezika ni odgovorila. Val hrepenenja ji je iznova omamil dušo . . . Morda je v tisti tujini sreča doma?

(Dalje prihodnjič.)

Književna poročila

A. Conan Doyle, Zgodbe Napoleonskega huzarja. Prevel V. Mihajlovič. V komisijski založbi pri L. Schwentnerju v Ljubljani. 1913. 8°. 510 str. Cena broš. 3 K, s pošto 3 K 30 v.

Menda ni zgolj koncesija prevesni množini čitajočega občinstva, ampak precej tudi osebno nagnjenje naših najboljših prelagateljev, da izbirajo, v pomanjkanju lastnega ustvarjanja, skoraj brez izjeme znatno substancijirane, objektivne proizvode svetovnega knjištva, dočim prihajajo za enkrat — konformno Brunetiereovemu preokovanju glede bodoče slovstvene predominance — manj v poštev dela, ki pričajo o pretežnem psihologiziranju, duševnem narcisizmu. V tem opazovanju nas podkrepi tudi najnovejša poslovenitev iz Conan Doylea, čigar ime niti pri nas marsikomu ne bo puhel zvok. Kdor pa še razpolaga v svoji možganski galeriji s praznim in pripravnim kotičkom za to fizijonomijo, naj blagovoli seči po pričujočem nizu 17-terih zanimivo zapletenih zgodb, podtaknjenih iznajdljivemu Gaskonjcu, čigar naziv znači v Babilonu ob Seini — širokousteža. Seveda bi bila „jazovska“ oblika pripovedi sčasoma utrudljiva, da niso dogodljaji tako spretno in okretno zamotani ter prepojeni z romantičnim kvasom . . . Ker so posamezni oddelki samostojno zaokroženi in jih junakova oseba le rahlo spaja v enoto — v čemer bo kdo videl morebiti šibkost kompozicije — jih lahko prebirate zlasti priskokoma, da se izognete porazujoči monotoniji hrabrih činov in nadvsakdanjih podjetij. V razvedrilo bodo še tako zakrknjenemu realistu, saj vedri in veseli Albijonec najbrže ne zahteva za vaše literarno izveličanje neomejene vere v svoje duhovite kombinacije, ki včasih tekmujejo z očetom Dumasom, z Mayevim Winnetoujem ali s „španskim Mussetom“ Esproncedo ter tako slone ponekod na krških in klecavih motivacijah.

Ferdo Kozak:

Sestri.

7.

Martin je ležal v travi vrh hriba in strmel v nebo. Pustil je doma vse delo; naenkrat ga je zgrabilo in ga pognalo od doma. Slutnja še hujše prevare mu je jela razjedati dušo. Vsakdanji Danielovi poseti so ga vznemirjali in končno je slutnja rodila strah in boleost. Včasih ga je omamil strah in malodušnost in v takih trenutkih je hotel poklekniti pred Reziko.

„Rezika, ti dobra Rezika, poglej vendar vsaj enkrat tudi mene in mojo ljubezen! Zakaj si ravno tujec tako hitro osvoji tvojo dušo! Zate sem delal, zate trpel, a ti se igraš z menoj in me ne vidiš, kako drse noči prek mojih oči, prečute v negotovosti, bojazni in trepetu!“

Tako bi ji govoril, vroče in strastno, da bi se sklonila k njemu in spoznala njegovo dušo. A Martin ni pokleknil in ni prosil. Bežal je v samoto pred samim seboj, gozd in polje sta prisluškovala tožbam prevarane duše.

Daniel je prišel.

„Kje imaš pa Martina, Rezika?“

„Ne vem, kam je šel. Bil je na polju, naenkrat je prišel domov, vrgel motiko v vežo in šel. Sama ne vem, kaj mu je zopet.“

„Leta ga tarejo, leta. V štirideseto leze, če se ne motim.“

„To še ni nobena starost.“

„Pa vendar! Veš, Rezika, v teh letih postaja mož siten.“

Rezika se je zasmejala. Šla sta za hišo in sedla v travo.

„Da, da Rezika! Leta gredo in nihče ne ve, kako in kam. Tako odcvete mladost, da ti ne ostane niti sanja o njej, samo včasih se spomniš: bilo je. Življenje je žalostna cesta, človek je žalosten romar. Gre in se poti pod težo svojega bremena, pa sam ne ve, zakaj. Kako vse drugače pa je, če stopiš iz te dolgočasne procesije in zaviješ v obcestno krčmo. Naj gredo drugi dalje, kamor hočejo, ali ne?“

„Prav res, da te ne razumem popolnoma.“

„Kaj bi me ne! Meni se zdi, da je mladost takrat kaj vredna, če ima človek spomin od nje. Živeti je treba, Rezika, tako divje živeti, da v veselju in razposajenosti pozabiš trpljenje in ne veš, kdaj te odnese smrt. Mladost hoče ljubezni, velike, mogočne ljubezni.“

Rezika je zardela. Čutila je v duši njegove besede kakor kaplje žerjavice in vsa slaba se je samo smehljala. Daniel pa je prisedel bliže k njej. Pogledal ji je ostro v oči in ji položil roko krog pasu.

„Kaj ne, Rezika?“

Stresla se je. Prijela je njegovo roko in jo s silo odtrgala od sebe.

„Ne tako, to se ne spodobi!“

„Toda kaj govoriš! Spodobi! Ljubezen ne vpraša kako, ona veleva . . .“

Govoril je pritajeno, hripavo. Nagnil se je počasi prav k njej in jo prijel za roko. Rezika mu jo je hotela izviti, a držal je trdno kakor v kleščah.

„Pusti me!“

„Ne bodi vendar taka!“

„Tega ne smem.“

„Kdo ti brani! Svobodna si in nihče ne more zahtevati od tebe, da ljubiš sitnega, čemernega moža. Pojdi z menoj in popeljem te v veliko življenje, tja v tista šumna mesta, kjer ni znancev in ne obrekovalcev, kjer preveva vse ljudi en sam plamen: živeti, ah do koncev konca izpiti penečo kupo sladkosti!“

Počasi je objel njeno kipeče telo. Sprva se je upirala, naenkrat jo je prešinil tajen plamen. Sklonila je glavo nazaj in Daniel jo je z divjo strastjo prižel k sebi. Zastala ji je sapa, mraz se ji je razlil po udih. Takih poljubov še ni pila z moških ust!

„Kaj poreče Martin!“

„Saj ne ve ničesar!“

„Če pa izve?“

„Nič se ne boj!“

„Zdi se mi, da mu niso všeč tvoji pogosti poseti. Bolje bi bilo, da ne prideš tako pogosto.“

„Že uredim, da bo prav.“

In Daniel je res uredil tako, da ni mogel Martin ničesar sumiti. Dobil je staro žensko, ki je imela zunaj vasi staro bajto. Poznali so jo vsi kot zdravnico; kuhala je različne rože in zdravila vso vas. Kadar je Martin vprašal ženo, kam gre, se je glasil odgovor:

„K Birtičevki. Zadnje dni me neprestano boli glava.“

V resnici jo je pa čakal pri Birtičevki Daniel in nemoteno sta uživala grešno ljubezen, dočim je Martin osamljen taval pred hišo sem in tja. Včasih je že hotel iti pogledat za ženo, a vedno se je premislil. Lahko bi se vsa vas norčevala iz njega, češ, glej ga, kako pazi na ženo.

Ob nedeljah je prihajala Tinka. Hitro je zapazila novo izpremembo; v Martinovih očeh je razbrala težko slutnjo. Tupatam je vprašala Reziko po ovinkih, kaj je z Danielom, a sestra se je previdno ognila vsem odgovorom. Martin je molčal in se v resnici že napol pripravljaj na novo razočaranje.

Zakaj si tako žalosten, Martin?“

„Saj nisem! To se ti le zdi, Tinka.“

„O jaz pa vem, da ni pri nas vse tako, kakor bi moralo biti. Povej mi vendar, kaj te boli.“

„Pusti te stvari! Bolje je zate, da jih nikdar ne spoznaš. Pusti tistim križ, ki jim je namenjen.“

In razšla stá se bolj tuje kakor kdaj poprej.

8.

Zameglile so se daljine, v sivih pajčolanih zastrto je sanjalo solnce čez dan. Tako pomalem je mežikalo; žarki so razpršeni kakor zlat prah rosili na zemljo. Zameglile so se gore in hribi, gozdovi so se topili v pestrih barvah kakor šareno valovje. Porumeneli so travniki, siv šal je valoval nad polji. Dozorela so žita in sadje, obenem je dozorela Rezikina ljubezen.

„Glej, Rezika, to ni kraj zate! Pojdi z menoj prek morja in pozabi na domačo vas! Tedaj šele uzreš veličino in zanos velikih mest, ritem mogočnega življenja in spoznaš razkošje mladosti. Tam postaneš moja žena po postavi, nihče te ne vpraša, odkod si in kaj hočeš. Ljubiti te hočem, delati zate in vsa sreča je z nama.“

Tako je govoril Daniel in njegove besede so bile kakor olje na ogenj njene duše. Nič več ni mislila na sramotno vrnitev s prvega bega, nič več se ni ozirala na Martina.

„Ej, kaj,“ je dejal Daniel, „saj on te ne ljubi resno. Ko si šla, je prodal posestva in je živel kakor prej, malo je misli na te.“

Rezika mu je verjela, ker se je ta misel strinjala z njenimi načrti.

Bilo je poldne, ko je Martin odšel v hrib po drva. Počasi je napregel; jesenska ubranost si je osvojila njegovo dušo. Žalosten je bil in potr. Pogledoval je Reziko, ki je pospravljala v kuhinji, pregledal je vso bajto, pa se ni mogel ločiti.

„Čas je, Martin, da greš.“

„Seveda, saj sem takoj gotov.“

„Kdaj se vrneš?“

„Protí večeru.“

Konj je potegnil, Martin je sklonil glavo. Rezika je stala na pragu in se smehljala tako čudno . . .

Komaj so izveneli odmevi voza, je stopil Daniel izza ovinka. Rezika je odhitela v izbo, povezala culo in pritekla na dvorišče.

„Ali si pripravljena?“

„Sem.“

„Dobro bi bilo, da pustiš Martinu kakšno pismo.“

„Na mizi sem mu pustila list. Napisala sem, samo da grem, ker ne morem drugače.“

Daniel jo je prijel za roko, in kakor dva tatova sta odšla z dvorišča . . .

Dom je ostal pust, osamljen. Na stežaj odprta vrata so režala kakor velika usta v gosteči se mrak. V pesku so se kopale kokoši, v hlevu je mukala krava. Nekaj tesnega, neprijetnega je ležalo v zraku nad hišo.

Komaj prosojen mrak je že spuščal svoja mehka krila nad dolino, ko se je Martin vrnil. Poklical je Reziko. Ko se mu ni nihče odzval, je postavil konja v hlev in s trdimi koraki odšel v hišo. Sredi izbe je globoko zasopel. V trenutku mu je bilo jasno, kaj se je zgodilo. Prižgal je luč, prebral listič in ga bolešno smehljaje raztrgal. Nato je sedel na stol in solza mu je zdrknila prek lic. Počasi jo je utrl z udelano dlanjo in vzbočil prsi. Dušila ga je žalost, mu stiskala grlo in ga davila. Vedel je, da se zgodi tako, zato se ni čudil, samo bolelo ga je.

„O bog, odpusti ji, saj ni vedela, kaj je storila!“

Te besede so tiho kanile iz njegovih ust. Zastrmel se je v tla in pozno v noč se je šele zavedel.

„Naj ji bo odpuščeno, a meni je zdaj dovolj. Tudi to gospodarstvo zahteva redu in tega ohranim, pa naj se zgodi, kar hoče!“

Pa kaj je hotel drugega storiti! Jokati in žalovati kakor nedoleten fante, ki se mu zdi, da ga je nezvestoba pahnila v pekel?

Zgodaj zjutraj je odšel v prelaz k Brtaju. Sklonjen in postaran je sedel na klop h gospodarju.

„Kaj te je privedlo, Martin?“

„Eh, slabo je. K tebi hodim le svoj križev pot . . . Ona je zopet šla.“

„Kdo?“

„Rezika!“

Brtaj se je odmaknil, oči so se mu razširile. Počasi je vzel pipo iz ust in uprl roke na kolena.

„To je pa vendar preveč!“

„Tudi meni se tako zdi, pa te morem nič pomagati. Ona je pač taka, da ji ni pri meni obstanka. Morda bo zdaj bolj srečna.“

„S kom pa je zdaj . . .?“

„S kom drugim kakor z Danielom.“

Oče Brtaj je sklonil glavo in zopet pogledoval Martina. Oštel bi jo, makar nabil, da bi jo minile vse muhe. Vsak je še klet nepoštenu ženo, Martin je ne kolne. Čuden svet! A Martin se je branil jeze in sovraštva, poznalo se mu je, kadar je govoril o njej, da jo še ljubi.

„Kaj pa zdaj?“

„To si me že prvič vprašal. Kako pričnem zdaj živeti, mi je jasno. Ker potrebujem žensko, da uredi za vsak dan, kakor je treba, sem prišel k tebi. Dovolj, da se Tinka preseli k meni in mi vodi gospodinjstvo. Drugače ne morem nikamor.“

Brtaj je za hip pomislil, potem mu je podal roko.

„Čakaj, grem k Tinki, da se pogovoriva.“

Kmalu se je povrnil s hčerjo.

„Torej, Martin, naj bo! Tinka je pripravljena prevzeti gospodinjstvo.“

„Dobro! Hvala!“ —

In zvečer sta že sedela pri mizi, tiha, oba v zadregi. Noben ni mogel pričeti pogovora, samo tuptam sta se spogledala, globoko in mirno, kakor da se poznata do dna duše.

„Glej, tako je torej prišlo.“

„Uboga sestra! Vsak ji zmeša glavo, za vsakim je pripravljena iti. Bogve, kaj jo tako žene.“

„Da, da, kaj jo tako žene? Ta Daniel mi že takoj v začetku ni ugajal. Vedno se mi je zdel, kadar sem ga poslušal, kakor da sanja. Vse je govoril kakor v sanjah in je preslepil Reziko.“

„Ali veš, kam sta šla?“

„Zdi se mi, da daleč.“

„Zelo daleč?“

„Ej, čez morje.“

„Čez morje!“

In sklonila sta glave, v očeh se jima je razpredla mehka sanjavost. Tja daleč čez morje, v neznane daljave in bogve, če se še vrneti kdaj.

Tako tiho je bilo v izbi, tako tesno! Črne sence so se plazile po stenah, zunaj so vršali gozdovi.

9.

Tinka se je kmalu privadila novega doma. Ko je drugo jutro pričela z delom, se je Martin nehote nasmehnil. Saj je imel novo, mlado gospodinjjo v hiši! In kakor je bilo prvi dan, tako je ostalo. Tinka je delala in pomagala spraviti poljske pridelke domov. Z veseljem je hodila na njivo, z veseljem je urejevala hišo. Martin je bil prve mesece kakor prerojen, kakor bi pozabil na Reziko in na preteklo žalost. Nič več ni zamišljen postajal okrog, tudi v gozdu ni več posedal. Bil je vedno blizu doma, kakor bi ga hotel čuvati pred zlobno roko. Tinka je težje skrivala svojo ljubezen; v njegovi bližini je čutila, da sta se zblížala. —

Starka zima je kimala nad spečimi polji. Na ognjišču je gorel velik ogenj. Martin in Tinka sta ravnokar povečerjala. On je sedel v kotu pri ognjišču, Tinka je pospravljala. Martin je ogledoval njeno šibko, a polno postavo, njene kretnje, pozorno je motril tisti obledeli obrazek in sladko čustvo ga je prevzelo.

„Tinka, nekaj bi te vprašal, ako ne boš huda.“

„No, le radovedna sem.“

„Pa ne vem, če smem... Veš takrat, ko je bila še Rezika doma, še predno je prvič ušla s Titom, takrat mi je pravila nekaj o tebi.“

Tinka ga je pogledala in zbala se ga je kakor obsodbe. Martin je stopil k njej.

„Pravila je, da me imaš rada, Tinka. Ali je bilo res?“

Nemo je pritrdila.

„Zdaj si gotovo že davno pozabila na tisto, kaj ne?“ je dejal Martin in glas se mu je tresel. Prijel jo je za roko.

„Ne,“ je dahnila komaj slišno in val rdečice ji je zalil obraz do vratu.

Počasi jo je pritegnil bliže k sebi.

„Torej me imaš še rada?“

Ni odgovorila, le roko mu je stisnila, kakor bi ga prosila, naj je ne muči tako dolgo.

Martin jo je razumel. Spoznal je njeno ljubezen in bilo mu je toplo v duši. Saj še ni čisto sam, saj je še ena duša, ki živi zanj. Zaveš, da je tudi zaradi njega nekdo trpel na svetu, ga je omamila popolnoma. Privil jo je k sebi. Tinki se je zdelo, da sanja.

V prisrčnem kramljanju sta sedela drug poleg drugega pri ognjišču, kakor dva mlada zaljubljenca sta govorila o preteklosti.

„Kako je bila Rezika srečna, da je smela biti tvoja žena! Nisem ji zavidala te sreče, a ko te je pustila, tedaj sem ji zamerila.“

Martin je poslušal in bilo mu je tako prijetno, da sam ni vedel, kaj bi govoril. Spomin na Reziko ga v hipu ni več težil, z lahkim srcem je mislil nanjo.

Tinka je pihnila luč.

„Zdaj pa lahko noč, Martin.“

Počasi je šla v izbo.

„Kam, Tinka?“

„Spat!“

Stopil je za njo in jo iznova objel. Šepetaje se je sklonil k njenim ušesom.

„Zdaj sem tvoj mož!“

„Moj Bog, saj to je greh. In vsa najina ljubezen je greh!“

Čul se je šepet, počasni drsajoči koraki, potem so se zaprla vrata. Molk se je razmahnil v hiši, na okna je komaj slišno udarjal sneg.

Bilo ji je drugo jutro tako tesno v duši, kakor da jo teži greh vseh ljudi. Bala se je Martinovih pogledov, sram jo je bilo pred njim in pred vsemi. Martin je ni ničesar vprašal. Molče je šel na delo, molče sta obedovala. Nekaj temnega, mučnega je leglo med njiju, vstalo je kakor stena, nenadoma in nepričakovano.

Tako so tekli dnevi, razmerje med njima je ostalo isto. Tinka je pogosto jokala v samotnih kotih, njena duša je klicala Martina, a usta so molčala. —

Sedela sta na mali klopi v kuhinji, ko je v vasi zazvonilo.

„Kdo je zopet šel? Bog mu daj večni mir in pokoj!“

Tožno je odmevalo zvonjenje v sivem zraku, prelivalo se je po dolini in umiralo. Tedaj je nekdo potrkal na duri in vaški grobar je stopil v kuhinjo.

„Pozdravljeni!“

„Kaj pa je, Matevž?“

„Brtaj je izdihnil.“

Tinka je kriknila in skočila pokonci.

„Oče?“

„Nenadoma ga je poklicalo na drugi svet.“

Solze so se ji udrle po bledem licu. Martin je srepro strmel v tla. Ko je Matevž odšel, je stopil k njej.

„Ne jokaj, Tinka!“

„Zdaj sem čisto sama . . .“

„Nikakor ne! Pri meni ostaneš, saj te imam rad.“

Pogledala ga je. Ovila se mu je krog vratu in skrila glavo na njegovih prsih.

(Dalje prihodnjič.)

mora v zvezi biti le z imenom „selo“. — Pa ni! — Catalogus cleri že delj časa z neko vnemo pospešuje to izmišljeno obliko ter piše presamovoljno Nova Oselica in Stara Oselica, namesto Stara óslica in Nova óslica. V tem smislu bi bila menda vsaka vas osélica (?); naselbina brez naseljencev premine. Sela in Selca dobro ohranijo svoj „e“, in tudi Oslica bi ga bila ohranila, če bi ga bila kdaj imela, pa je menda bila od nekdanj brez njega, kajti listinska oblika iz l. 1291 je Ozlitz in iz l. 1584 Osslizi (Izvestja muzejskega društva I, 74 ozir. 76), ta e so ji začeli pismouki vrvati še le v drugi polovici minolega stoletja. Catalogus cleri za l. 1857 ima še Ofliza, oni za l. 1858 (str. 144) pa že piše Ofelza. Ta e v novi obliki Ofelza je pa treba primerno razumeti. Če bi n. pr. pismene oblike Bistrica Ribnica pisali popolnoma po narodni izreki, dobili bi Bisterca, Ribenca, — tako je tudi tukaj namesto pismene oblike Oslica nastopila prav po narodni izreki zabeležena oblika Oselca. Po izpadu nenaglašene i iz končnice „-ica“ prevzel je predstoječi l zlogotvorno funkcijo, ta zlogotvorni l pa je dobil v pisavi samoglasniško ali poluglasniško podporo ravno s tem e (Oselca). — Poslej je pisal Catalogus nekaj let Ossliz in dodajal v oklepaju po izreki posneto kranjsko obliko Oselca, kar je bilo še dosti pravilno. Leta 1867 pa je izvršil kar na celem kontaminacijo ali neko pogrešno spojitev obeh oblik ter začel pisati Oselica (str. 23 in 142) in ta pisava se od tedaj v tej knjižici trdovratno vzdržuje, dasiravno je popolnoma napačna. — To je prav tako, kakor če bi pisali Bisterica, Ribenica, Okrogelica namesto Bistrica, Ribnica, Okroglica (iz pridevnikov „bistër, ribën, okrogël s poluglasnikom, ki odpade). Okroglica je vas v Loški občini Laškega okraja na Štajerskem.

Ferdo Kozak:

Sestri.

10.

Brtajev pogreb se je končal, kakor vsi drugi pogrebi. Zvonovi so zvonili, jok je odmeval iz prvih parov za krsto, in potem se je vsulo kamenje. — Komaj da so vedeli najbližji, da nekoga manjka, da se nikdar več ne vrne. Pogrebci so se razšli, večina je zavila v vaško krčmo k pogrebščini. Tam so sprva hvalili pokojnika in njegove zasluge, potem je hvala prešla na jedi in končno na vino.

Jeziki so se razvozlali, duše so se znebile morečega vtiska smrti. Vsakdanjost je kmalu pregrnila svoj plašč čez žalost.

Martin in Tinka sta molče korakala proti domu. Oba sta strmela nekam pred se, obema je bilo težko v duši. Tinka je tupatam zaihtela in si obrisala solze.

„Zakaj jokaš?“

„Tako hudo mi je, Martin.“

„Pomiri se, Tinka, zgodilo se je, kakor je bilo odločeno. Ne skrbi za prihodnjost. Če sva živelata dozdej, bova še naprej. Očetovo posestvo pripade tebi. Svetoval bi ti, da ga prodaš in se preseliš popolnoma k meni. Delal bom, kar bom mogel, ti pa gospodinja in vse pojde gladko!“

„Naj bo. Hočem te poslušati v vsem.“

Molče sta se vzpela v grib, gazila sneg in prišla trudna domov. Polagoma se je zvečerilo, na zahodu je zasijala večernica s svojim bledim, mrzlim svitom.

„Ne jokaj, Tinka! Tudi meni je bilo hudo, ko mi je Rezika ušla; bolj me je grizlo, kakor bi mi bila umrla. Zdaj sem se pa vdal v usodo. Pustil sem solze in spomine in se lotil dela. Tako sem lahko pozabil vso žalost, pozabil svojo nesrečo.“

Tinka ga je poslušala in nekoliko potolažena šla spat.

Ko je Martin ostal sam v kuhinji, ga je obšlo tesno čustvo. Pihnil je luč, šel prek dvorišča na hlev in se zakopal v seno. Dolgo časa je strmel v črno temo, a spanec mu ni hotel zatisniti oči. Saj ni pozabil tistih temnih črnih oči, tistih živordečih usten. Skušal je prisiliti misli, da ostanejo pri njem, a zaman. Čim bolj je premišljal, tem bolj je spoznaval, da je vse njegovo delo obstajalo le v mislih na Reziko. Vedno jo je videl pred seboj, delal je pravzaprav zanjo. In stokrat raje bi imel, da bi bila mrtva, kakor da ga je pustila. Danes je to dognal, danes, ko je spremil Brtaja k večnemu počitku. Človek se peha in trudi, življenje ga meče zdaj sem, zdaj tja, dokler ne pride spanje. Tedaj je pozabljeno vse, niti spomina ni več. Rezika pa živi morda zadovoljno in se ne meni zanj, samotarja. Žal mu je bilo, da je prevaril Tinko, ker se je zavedel, da je v resnici ne ljubi. Res, da je v hipu vzplamtela strast, a le tisti hip, tisto noč. Tako švigne plamen iz ognjišča, dokler ga ne potisne nazaj previdna roka.

Zgodaj zjutraj se je prebudil. Mračnega obraza je zlezal po lestvi na dvorišče in pogledal naokrog. Zoprno so ga pozdravljala bajtina okna, zoprno mu je bilo vse, kar je pogledal. Zavalil je

tnalo pod streho, poiskal sekiro in pričel cepiti drva. Njegove misli so pa romale daleč nekje, sanjale so o solncu in gorečem žitu, o prijetnem domu in o Reziki.

Tedaj je prišla Tinka na prag.

„Pa si priden danes, Martin.“

„Moram.“

„Saj se ne mudi, s kurivom sva preskrbljena.“

„Vseeno.“

Pogledala ga je skoro očitaje, pomolčala, se okrenila in vzdihnila. Neka temna slutnja ji je hipoma prešinila dušo. Prinesla je košim koruzo in jo potresla pred pragom.

„Martin, morda pa bi bilo le bolje, če prevzamem očetovo gostilno?“

„Zakaj?“

„Tako se mi zdi.“

„Stori, kakor misliš, da bo prav.“

„Ponoči sem premišljala različne stvari in končno . . .“

„Če ti je hudo pri meni, te ne maram zadrževati.“

„Saj ti ničesar ne očitam, Martin. Zakaj se jeziš? Mislila sem samo, da bi se ti lahko kesal.“

„Kako to?“

„Če bi se na primer Rezika zopet vrnila.“

Martin se je vzravnal in se ozrl. Napol začudeno jo je meril z razprtimi očmi, kakor da je govorila njegove misli.

„Kaj misliš, da pride?“

„Mogoče!“

„Ne verujem. Prvikrat je prišla, a zdaj je predaleč. Pomisli vendar, da ni tamle za oglom.“

„Vem, Martin, a vse je mogoče.“

„Seveda, seveda! Da bi prišla . . . no, potem že nekako uredimo. Nič se ne boj, vse se dobro izteče.“

Tinka mu ni odgovorila. Parkrat ga je pozorno pogledala v oči, potem pa je odšla v hišo. Martin se je zamišljen naslonil na podboje hlevnih vrat. Kaj bi bilo, ako se Rezika vrne! Kaj ji poreče zaradi Tinke? Resnice ji ne more povedati, ker bi ga bilo sram. In kaj bi bilo s Tinko?

Tako se je mučil dan za dnevom, trla sta ga skrb in hrepenenje. Govoril ni dosti, Tinke se je ogibal. Zdaj, ko je nenadoma zavozil med dvoje skal, zdaj šele se je docela prebudil iz sanjarenja zadnjih dni. Zakaj je varal Tinko, saj je v resnici ne ljubi, saj mu

ne more nadomestiti Rezike. Tinka se mu je zasmilila; zdelo se mu je, da se je igral za kratek čas. Tako ne more ostati, lagati ne sme več. Bil je prepričan, da mu Tinka odpusti, saj ji ni nalašč obetal ljubezni. Takrat se mu je zdelo popolnoma naravno, da pozabi Reziko in si preskrbi žensko, ki dela in skrbi zanj. Zdaj pa, ko jo je spoznal, da hrepeni po Reziki bolj kakor prej, ga je potrla misel na Tinko.

Pozno zvečer je prišel domov. Tinka je že spala; v kuhinji je brlela privita svetilka. Martin jo je vzel in stopil v izbo. Tinka se je zganila in se počasi vzravnala na postelji.

„Dolgo te ni bilo.“

„Zamudil sem se.“

Počasi je hodil gor in dol.

„Ali ne pojdeš spat?“

„Saj še je časa dovolj. Rad bi se nekaj pomenil s teboj.“

Ustavil se je pri mizi, položil roko na stol in se zagledal v luč.

„Glej, Tinka, ko smo pokopali tvojega očeta, sem med pogrebom spoznal, da ne ravnam prav. Sama veš, kako je bilo in kako so me tlačile nesreče. Mislim, da me razumeš.“

Tinka je mirno prikimala in sklenila roke na odeji.

„Sam ne vem, kaj mi je storiti. Da bi ti še naprej lagal, ne morem, ker se mi ne zdi lepo. Saj dobro veš, da Rezike ne morem pozabiti, čeravno sem že večkrat poskušal na različne načine.“

„Potrpi, vse se še na dobro obrne.“

„Ne verjamem.“

„Lahko se zgodi. Če hočeš, da grem, pojdem in nikdar ti ničesar ne očitam. Če pa ostanem, sva si lahko prijatelja in vse drugo naj bo pozabljeno.“

Martin jo je ginjen pogledal.

„Ti moraš ostati pri meni!“

„Storim, kakor hočeš.“

„Ti si res dobra, Tinka, edina ti si me razumela.“

Pomolčala sta. Novost teh čustev ju je prevzela s tako silo, da misel ni mogla najti primerne besede. Martin je hotel govoriti, a tajna zavest krivde ga je ovirala. Bilo mu je še težje kakor prej. Tinka je tiščala roke na obraz, telo se ji je stresalo v ihtenju.

„Zakaj jokaš, Tinka? Ali si huda?“

Začudeno ga je pogledala.

„Zakaj vendar! Saj vem, da drugače ni moglo biti. Že tisto noč sem spoznala tvoje trpljenje, pa sem raje molčala, da bi te ne razžalila.“

„Ostaniva prijatelja!“

Podala mu je roko.

„Ni vzroka, da bi se sovražila.“

Martinu je bilo, kakor da se je v tem hipu vsemu odrekel. Neprijetno čustvo osamelosti ga je gnalo ven pred hišo.

Noč je bila mrzla in jasna. Od juga so po malem pihale sape, v tihem žuborenju potoka je zvenela pomladna slutnja.

Martin je stal sredi dvorišča. Bilo mu je kakor mornarju, kadar v najsilnejšem viharju pozabi sneti jadra, pa se pripravlja, da zleze na visoki, omahujoči jambor. Za hip je omahoval, tisti usodepolni hip, ko zagleda v bližini preteče čeri in se ustraši pogina. Potem pa je sklonil glavo in zamižal.

11.

Po poljih je kopnel sneg; drobni, čisti potočki so curljali po grapah in jarkih. Po nebu se je podila čeda belih, skodranih oblakov, kakor da bi pastir preganjal ovce.

Tinka se je vračala z Martinom iz mesta. Gori na prelazu sta obstala in se ozrla na očetovo bajto.

„Glej, Martin, kako je bilo tu gori prijetno!“

„Danes si se ji odrekla.“

„Kaj pa je preostajalo drugega, kakor prodati to posestvo.“

„Najbolj pametno je bilo.“

„Koliko sem presanjala na tem vrtu, koliko prejokala! Čudni časi so bili.“

„Čudni časi,“ je Martin zamolklo ponovil.

„In vendar lepi. Tu sem te prvič ugledala, ko si prišel po prvi prevari. Tako si bil potr!“

„Pusti te spomine, naj bodo pozabljeni, kakor bo morda kmalu vse pozabljeno.“

Spustila sta se po klancu.

Martin se je še enkrat vživel v tisto noč priznanja, ko je Tinki skril svoje hrepenenje po Reziki, in čustvo sramu ga je objelo s toliko silo, da se je stresel. Zdelo se mu je, da se je tisto noč ponižal, ker je omagal pod težo svojega križa. Tesno stisnjenih ustnic je gledal v dolino.

Tinka je mislila na očeta in na pretekla leta. Vsak spomin mladosti je sladak, posebno če ga preveva dekliška ljubezen. In Tinkine duše se je dotaknilo kakor sanje, mehko, otožno. Pretekli dnevi so se lesketali v mladosti kakor dragulji.

„Birtičevka je bila danes tudi v mestu.“

„Vem, saj sva jo srečala.“

„Kaj ti ni povedala? Veš, Tita je v neki tovarni ubilo.“

Martin je postal.

„Koga?“

„Tita!“

„Ni mogoče!“

„Birtičevka je zvedela v mestu. Ona bere tudi časopise, pa je bilo pisano, da se je težko kladivo utrgalo in padlo Titu na glavo. Bil je pri priči mrtev.“

„Škoda tako močnega fanta.“

„Nesrečno je končal. Tako se mi je zdelo, kakor da ga je zadela kazen.“ —

Solnce je klonilo na zapad. Iz njiv so puhtele meglice kakor iz kotla, pesem potokov se je oglašala glasneje. Vsepovsod po gozdu je žuborelo in se pretakalo, voda je grizla v kolovoz male stružice, se prelivala skoz kotanje in razposajeno drla dalje. Tupatam na senčnem pobočju so se še belile zaostale kepe snega, poleg pa je že odganjala sveža trava.

Martin in Tinka sta šla skoz gozd sklonjenih glav in zasajenih oči. Tisti večer nista več izpregovorila besede. Ognila sta se drug drugemu, kakor bi se bala za svoje misli.

Pomlad je planila v dan kakor plamen, vztrepetala je in se razgrnila prek polja. Objela je gozdove in hribe s svojimi žgočimi rokami, nebo je zažarelo od vriska in pesmi. Kukavica je preštevala leta zemljanov. Martin je pozabil svoje gorje na njivi. Ko je strmel v mehko, mastno prst, ga je zgrabil divji nagon, da bi jo razril in razkopal do dna.

„Preveč se mučiš, Martin.“

„Kaj to! Kadar delam, sploh ne vem, da delam. Veš to je tako lepo, kadar pot zalije obraz in sili v oči, tedaj bi se najraje smejal veselja.“

„Pa bi dokupil še eno njivo!“

„Te pa ne rabim.“

Pa sta sedela ob koncu njive pod senčnim grmom in se razgovarjala. Tinka je odšla domov. Martin je gledal za njo in ni mogel razumeti, zakaj bi bilo treba kupiti še eno njivo. Morda se je Tinke polastilo hrepenenje po obširnem posestvu? Zgrabil ga je sum in obenem se je s silnejšim glasom oglasil spomin na Reziko. Saj ona ga ni nikoli nagovarjala, naj dokupi posestvo, nikdar ga ni bodrila

k delu. Tiho je opravljala svoje delo, storila je to, kar ji je rekel. Zdaj pa hoče Tinka novega polja! Morda jo je sram njegove male bajte, ne upa si pogledati bogatejšim vaščanom v oči. Spletal je iz tistih besed, izgovorjenih v popolni brezbržnosti dolgo vrsto očitanj. Čim dalje je premišljeval, tem bolj tuja mu je postajala Tinka. In obenem se je neštetokrat vpraševal, zakaj je ravno njej zaupal svojo skrivnost. Ko se je zvečer vračal, mu je bilo tesno pri srcu; zdelo se mu je, da gre v tuj dom. Najraje bi sploh ne šel v hišo, hotel se je v besedah razmahniti in izliti svoj žolč drugim v srce. Rad bi se sprl s Tinko, ji očital vse mogoče stvari, samo da bi se nekoliko oddahnil.

„Ali si že prišel?“

„Celo noč vendar ne morem ostati na njivi!“

„Tega bi tudi jaz ne pustila, odpočiti se vendar moraš.“

Zamrmral je nekaj pred se, Tinkina prijaznost mu ni bila po volji.

„Kdaj pa pričneš jutri?“

„Ne vem.“

„Mislim, da se ti ne mudi posebno. Sicer bi bilo pa bolje, da jutri ne greš na njivo.“

„Zakaj pa ne?“

„Ali nisi pravil, da bo treba v gozd po steljo. Glej, zdaj bi bil pripraven čas. Polje se jutri čez dan spočije in pojutrišnjem bo delo lažje.“

„No seveda, grem pa v gozd jutri.“

Uvidel je, da govori Tinka resnico in nezadovoljen je umolknil. Molče je večerjal in takoj vstal.

„Greš že spat?“

„Dovolj sem truden, kaj hočem tebe varovati!“

„Nisem tako mislila.“

„Pa lahko noč!“

Šel je v hlev, opravil konja, nastlal kravam in prinesel vode. Bil je žalosten, da se ni sprl s Tinko. Povedal bi ji lahko, kar misli in stvar bi bila v redu.

Tinka ni mogla razumeti, zakaj je bil tako osoren. Saj je popoldne na njivi govoril vse drugače, se smejal in šalil, zdaj pa je prišel domov kakor nevihta. Ko je pospravila v kuhinji, je sedla pred hišo in se naslonila na zid. Napol miže je strmela proti zahodu, kjer so se v rumenkastordeči luči premetavali orjaški oblaki, obrizgani od krvavordečega sijaja zahajajočega solnca.

(Konec prihodnjič.)

Ferdo Kozak:

Sestri.

(Konec.)

12.

Žito je že odgnalo, polja so se pregrnila z drobno pretkanim zelenim plaščem. Martin je hodil po njivi in mislil na bodočo žetev. V vasi je pozvanjalo k popoldanskemu obredu. Nedeljska svetost je dremala v ozračju kakor tiha, pokojna molitev.

Tako je bilo v pomladnih dneh, ko je še z Reziko pohajal na njivo in sanjal o lepi bodočnosti. Kakor bi v rebri cvetela akacija, bela in blesteča, posuta z nežnim cvetjem. Kramljale so veje v popoldanski tihoti, se nagibale druga k drugi in šepetale. Pa je zavelo tako mrzlo od severa, da se je vsulo z akacije kakor sneg, ostalo je golo, žalostno drevo na samoti, zibaje se v sanjah in hrepenenju.

Od koč se je razlegal klic.

Martin se je ozrl. Ob koncu dvorišča je stala Tinka. Počasi je šel k njej.

„Kaj, si že doma?“

„Hitro, kaj ne?“

„Saj je še komaj zvonilo.“

„Nisem mogla iti.“

„Kako to?“

Zardela je in se prisiljeno nasmehnila.

Pogledal jo je. Tako čudno upal se mu je zazdel ta ozki obrazek, oči tako nemirne.

„Ali si bolna?“

Tinka ni odgovorila. Sedla je v senco košatega bezga, Martin je sedel k njej.

„Zakaj pa nisi šla v cerkev?“

„Sama ne vem. Prišla sem do sredi pota, potem sem se pa obrnila . . .“

Martin je ugibal, kak poseben vzrok da ima, ali pa ne govori resnice. Tinka ga je nekoliko časa gledala, potem je pa nenadoma zardela, oči so se ji zasvetile v vlažnem lesku. Sklonila se je k njemu in mu položila roko na ramo. „Martin, nekaj ti moram povedati . . . Ne vem, kako bi rekla . . . tako čudno mi je.“ Stisnila se je tesno k njemu in mu nekaj zašepetala v uho, Martin jo je

začudeno pogledal. Blesk sreče se je utrnil v njegovih očeh, a je takoj nato spet ugasnil.

„Ali je resnica, Tinka? Da bom oče?“

Prikimala je.

Potopila sta se v razgovor poln toplote in skrbi, hvaležnosti in sanj. Ko je Tinka odšla v kuhinjo, da napravi večerjo, je legla v Martinovo dušo težka žalost.

Zakaj ni bilo prej tako, veliko prej, ko je bila Tinka še pri očetu! Zakaj mu ni te sreče darovala Rezika! Pekla ga je bridkost, vso noč ni zatisnil očesa. Zjutraj pa je vendar pohitel k Tinki vprašat, kako se počuti.

„Zdaj pojdem na polje, ne delaj preveč.“

Dobro ji je delo, da se je tako bal zanjo. Te mehke besede so jo odškodovale za vse prestano trpljenje in jo podkrepile v novih upih. Ko ga je čakala s kosilom, je prinesel pismonoša pismo zanj. Spoznala je Rezikino pisavo in prevzela jo je silna radovednost, kaj piše. Postavila je posodo v jerbasa, ga zadela na glavo in odhitela na njivo.

„Čuj, Rezika je pisala!“

Martin ji ni hotel sprva verjeti; ko je pa spoznal pisavo, je prebledel.

Sedla sta na travo in brala:

„Dragi Martin! Morda si me klet tisti dan, morda sploh nisi pomislil name, ker si me hotel pozabiti. Vem, da je velika moja krivda, a vendar te prosim odpuščanja. Saj je mogoče še kaj usmiljenja v tebi, da se spomniš svoje zavržene žene in jo rešiš pogina. Daniela ni več pri meni. Izginil je bogve kam; vse popraševanje po njem je brezuspešno. Vem, zakaj me je pustil. Pošel je nama denar, lakota je pozdravila najin dom. Skromen zaslužek ni zadostoval niti zame, kako še za oba. Daniel je bil brez dela. Zdaj sem sama sredi tujine, izročena bedi, in nikogar ni, ki bi se me usmilil. Glej, Martin, moj mož si, včasih si me imel rad. Mogoče nisi pozabil name in zato te prosim, reši me! Nikdar več se ne pregrešim proti tvoji dobroti, kajti spoznala sem, da si najboljši človek na svetu. Pozabi, kar sem ti storila zla in reši me! Tvoja Rezika.“

Martinu je zdrsnilo pismo iz rok, sklonil je glavo na prsi. Tinka se je boječe odmaknila.

„Kaj mi jo storiti?“

„Stori, kakor veš, da bo najbolje.“

Molče sta pojedla skromno kosilo. Tinka je odšla domov, Martin je obsedel na travi.

Kaj naj stori! Če ji pošlje denar, potem pride in se naseli pri njem, kam naj gre Tinka? Očeta nima, svojega posestva tudi ne, a služiti je ne more poslati, posebno v tem stanju ne. Srce bi mu očitalo do konca dni, da je pognal v svet svojega otroka in bitje, ki mu je bilo druga žena . . . Mračen in zamišljen je prišel zvečer domov. Trdo so odmevali njegovi koraki po hiši. Z največjim naporom je dušila njegova trezna razsodnost divji plamen ljubezni, ki je pomalem zopet sikal na dan.

V razmišljanjih so drveli dnevi mimo njega kakor blisk, še na pismo ni odgovoril. Odlasal je in omahoval; zdaj je zasanjal o bodoči Rezikini vrnitvi, zdaj je mislil na svoje dete.

„Kaj ti je, Martin? Hudo mi je, kadar te vidim tako potrtega in žalostnega. Saj vem, da je vse zaradi mene.“

Martin se je obotavljal, potem ji je pa pogledal v odkritosrčne oči in se nasmehnil.

„Da, res je. Zadnje dni mi je tako čudno v duši, sam ne vem, kaj se godi z menoj. Veš, vse je prišlo prehitro. Dovolj sem že pretrpel ta leta in ravno, ko sem zahrepenel po počitku, je prišlo ono pismo.“

Tinka se je komaj vidno zdrznila. V oči ji je dahnila vlažnost, na trepalnicah je obvisela solza. Martin jo je zapazil in pokesal se je, da je sploh mislil na Reziko, ko mu je vendar Tinka tako iz dna duše vdana.

„Ne bodi žalostna, saj se mogoče bolje izteče, kakor si mislim!“

„Ne verujem! Vedno se mi je zdelo, da je nekaj med nama, kar naju loči.“

Martin ni odgovoril.

„Ali si že odpisal Reziki?“

„Ne še. Kako pa naj pišem?“

„Da naj se povrne.“

„To ni mogoče! Pomisli, kaj poreko vaščani. Vsa vas bi zaglala vrišč, da sva se pregrešila proti postavi . . .“

Molče sta se prepustila lastnemu razglabljanju.

Nad gozdovi se je zgrinjal večer, tih in miren, kakor bi se gorak balzam prelival v gostih curkih prek horizonta. Črički so pripevali melodiji poljanskih sanj in šepetu košatih dreves. Tajinstven utrip večera se je razprostrl nad dolino kakor hrepenenja polna pesem.

„Martin, čas je, da greva spat.“

Tinka je vstala, a hipoma je omahnila, zaječala in se krčevito oprijela zidu. Martin je preplašen skočil k njej.

„Tako bleda si! Pusti vse delo in ostani v postelji, saj veš, kako je. Takoj jutri stopim v vas in poiščem Birtičevko, da ti streže in tačas opravi tvoja dela.“

Prijel jo je za roko in jo počasi odvedel v izbo. S tresočimi rokami je prižgal luč in sedel k njeni postelji.

„Preveč skrbiš zame.“

„Za koga naj skrbim, če ne zate.“

Tinka ga je hvaležno pogledala, najraje bi se ga oklenila krog vratu.

„O, saj sem vedela, saj sem verovala . . .“

In oba sta čutila v svojih srcih vzvišeno čustvo ljubezni do bodočega otroka, ki ju je prerodila in dala nove upe in nova hrepenenja.

13.

Martin je počasi prestopil domači prag. Hrbet mu je klonil kakor starcu, obraz je bil mračen in bled. Skoro boječe je šel v izbo.

„Ali si ti, Martin?“

„Da, Tinka. Bil sem v vasi. Birtičevka je dejala, da pride zvečer . . . Ampak ti ljudje v vasi so čudni. Videl sem, kako so ti stikali glave in kazali name. Znanci so se me ogibali, za menoj so postajali in vrag ve, o čem so klepetali.“

„Lahko uganeš.“

„Vem, vem; saj mi je tudi Birtičevka vse natančno razložila, kaj govore o naju dveh.“

„Pusti jih, Martin! Zlobni so bili že od nekdaj.“

„Pa vendar človeka jezi, da bi ga obsojali taki polberači, ki so v naši vasi. Raje bi tisto skrb, ki jo imajo za druge, porabili za dom in gospodarstvo. Videti je, da so zelo nezadovoljni z nama.“

„Kaj to; saj sva oba vedela, da drugače ne more biti in jaz sem se tudi nato pripravila.“

Tiho je odprl vrata in sedel v kuhinji na stol. Še enkrat je prisluhnil proti izbi, potem je pa izvlekel iz žepa pismo. Ogledoval ga je od vseh strani in s tresočimi rokami raztrgal ovoj. Zdaj je pisala še bolj proseče, še bolj vdano; vse vrste je prevevala kakor obupen krik potapljajočega. S kričečimi barvami mu je naslikala strašno bedo, ki jo tare in ga prosila, naj ji odpusti. Govorila je o

ljubezni s tako divjimi in vročimi besedami, da se je Martin zdrznil. Prečital je pismo dvakrat, v srcu so mu zvenele njene prošnje, da je obsedel v globokem razmišljanju . . .

Reka je s poslednjim zagonom nenadoma razdrla breg in se razlila čez in čez . . . Martinovi pomisleki so prešli kakor megle. Pozabil je na Tinko, na dete, na dom in le ena sama želja mu je palila dušo: imeti Reziko. Vstala je pred njim iz mladih let, ko je še počivala v njegovem objemu in zarotil se je, da mora priti, naj se zgodi, kar se hoče. Čez dolgo časa se je ozrl po kuhinji. Kaj mu je bil pravzaprav ta dom, ko ni zvenela v njem njena govorica, ko ni odmeval od sten njen korak. Kaj so mu njive, ko pa ne spi v njih delo njenih rok. Je li sploh mogoče, pozabiti mladost in se brez spominov zagrebsti v mračno sedanost? Zazdelo se mu je, da je sanjal čudne, težke sanje, ki so mu skalile mir in ga polnile z bridkostjo. A zdaj se je vse zopet dvignilo iz sivih megel na površje, kakor nekdanj jasno in s solncem oblito.

„Martin!“

Proseče je vzdihnil droben glasek, Martin se ga je skoro prestrašil.

„Kaj pa je, Tinka?“

„Daj mi vode!“

Šel je k vodnjaku in natočil.

„Tinka, jaz moram jutri v mesto.“

„V mesto? Zakaj pa?“

„Razni opravki me kličejo.“

„Pa mi prej nisi nič omenil.“

„Saj sem se šele zdajle domislil.“

„Če moraš, zakaj bi ti branila. A bojim se, da ne bo doma vse tako v redu, kakor bi moralo biti.“

„En dan se že prestane.“

Počasi se je odstranil iz izbe in šel v svojo sobico, kjer je imel spravljeno obleko. Odprl je skrinjo in vzel iz nje veliko usnjato možnjo. Na kolenih je naštel denar, ki ga je mislil poslati Reziki.

Ali bi ji kaj pisal? Čemu? Dovolj je, da dobi denar, drugo se že ustmeno pomeniva.

Zjutraj je zgodaj napregel konja. Skočil je še k Tinki, potem pa veselo pognal. Tinka je prisluškovala ropotu voza, dokler ni zamrl popolnoma. Bila je žalostna, ne da bi vedela zakaj. —

Solnce je že tonilo za gozdove in oblivalo vršičke smrek z rdečkasto-zlato lučjo, ko se je Martin vrnil.

„No, mati Birtičevka, ali se je kaj zgodilo?“

„Nič posebnega.“

„Še bolje.“

Skočil je z voza in si pretegnil utrple ude ter šel veselega obraza k Tinki.

„Vidiš, Tinka, spet sem doma in nič hudega se mi ni pripetilo.“

Sedel je še nekaj časa pri njej. Ko je šel spat, ga je zapelo v duši in sram ga je bilo pred samim seboj.

14.

Martin je prejel Rezikino pismo, ki je naznanjal njen prihod. Varno ga je spravil v žep in odšel na polje. Zadnje dni, ko se je polehla mrzlična razburjenost, ga je pričela gristi skrb. Oglasila se je prav narahlo, komaj čutno in počasi zadušila vse druge misli. Vprašanje, kaj naj stori s Tinko ga je mučilo do blaznosti. Še poslednje jutro pred Rezikinim prihodom se je pogovarjal s Tinko, ne da bi ji omenil sestrično vrnitev. Tinka je opazila njegovo razburjenost.

„Martin, povej mi vendar, kaj ti je.“

„Kar me skrbi, je tvoja bolezen.“

Ko je govoril, je trdovratno gledal v tla in vsa lica so mu žarela sramu. Čutil je laž, kako je zdrsnila z njegovega jezika. Najraje bi zbežal v gozd in se skrivil vsem ljudem. Tinka ga nič več ni hotela nadlegovati z vprašanji, ker se je bala razočaranja svojih sanj.

Martin je vstal in se poslovil brez besede. Gnalo ga je v samoto. Na polju je pustil konja v senci, sam pa je sedel na star štor. Za hip ga je premagala bolezen, a takoj nato je z divjo silo napenjal možgane in skušal natančno predreti v svoj položaj. Tinke ne morem odsloviti. A kaj poreče Rezika, kadar pride? Da ga zdaj ljubi, je bil prepričan in peklo ga je, da ne more stopiti pred njo tak, kakor je bil takrat, ko je šla. Rezika ne sme vedeti, kaj se je godilo tačas, ko je bila v tujini, niti slutiti ne sme, da je bila pozabljena...

Dan je bežal kakor blisk. Ko je prišel Martin opoldne domov, je Tinka spala. Dolgo časa je stal pri njeni postelji in jo gledal. V tistih trenutkih je zaželel, da bi jo nikdar ne poznal, da bi jo sploh nikdar ne vzel k sebi. Mržnja do nje se je razmahnila v polnem obsegu, da je moral bežati v kuhinjo pred samim seboj. Popoldne se je potikal po poljih, prehodil gozd in šele visoko gori na prelazu je upehan legel v travo.

Jutri zjutraj pride Rezika in ničesar še ni odredil za njen prihod. Takoj, ko ga ugleda, ga spozna v vsej njegovi malodušnosti in

nemoči. Rezika vstopi v izbo . . . Kaj si bo mislila takrat! O, tistega trenutka se je Martin bal, trepetal je pred njim, a obenem si je strt in uničen priznal, da ga ne more zabraniti.

Gozd je polagoma umolknil kakor utrujen, pesmi so potihnile. Poslednji rdeči žarki zahajajočega solnca so vsi majhni in drobni curljali skoz listje na zeleni mah in se preivali v vijoličastem polmraku v mavričaste meglice.

Martin se je vrnil domov. Njegove oči so sijale trdo in mrko, kakor da počiva v njih mračen sklep.

„Kje je pa Birtičevka?“

„Domov je šla. Jutri je nedelja in zato bi rada tudi doma uredila; jutri se vrne.“

Umolknila sta. Gost mrak se je razpredel v izbi, sobna oprava je tonila v njem kakor v črnih valovih.

„Prižgi luč, Martin!“

„Luč? Čemu vendar! Saj ni treba, da bi se videla.“

„Pa je tako temno!“

Vzel je malo svetilko s peči in poiskal vžigalice. Svetel blisk je šinil skoz temo, luč je pljusknila ob predmete in se razpršila po sobi. Na steni so se strnile velike sence.

Tinka si je poravnala zglavje in legla vznak, Martin je sedel k peči.

„Kdaj pa pričneš s košnjo?“

„Drugi teden morda, ali pa tudi ne, kakor bo kazalo.“

„Kakšno je letos polje?“

„Lepo je, Tinka, trava sega čez pas.“

„Tako bi rada že šla ven, pa ne morem.“

„Le potrpi še nekaj časa.“

Ure so naglo potekale, kakor bi se jim mudilo, Martin se ni ganil s sedeža. Tinka je nekoliko zadremala. Ko je videla Martina še vedno v sobi, se je začudila.

„Kaj, ne greš spat?“

„Ne vem. Veš, prav nič se mi ne ljubi. Povej mi kaj, Tinka . . .“

„Saj ne vem ničesar.“

Martin se je trudno nasmehnil.

„Imam te rad, ker si tako brez skrbi pustila dom in pišla k meni. Veruj mi, da te imam rad . . .“

„Ne razumem te, kako misliš.“

„Same neumnosti! Zdi se mi, da sem lačen. Praviš, da je v kuhinji večerja?“

„Da, v kuhinji.“

Šel je z lučjo iz sobe. Zunaj je obstal pri vratih. Ne, ne, Rezika ne sme vedeti, kako je živel on tačas! Tiho je stopil k mizi in odprl predal. Ves se je stresel, ko je prijel dolg kuhinjski nož v roke in otipal ostrino. Mrzel pot mu je oblitl telo, kolena so klecala.

„O Bog, kaj delam!“ A tisti hip se je navalilo nanj z divjo silo. „Ne sme! Nikdar in nikoli!“

Pustil je luč v kuhinji in stopil nazaj v izbo. Mesec je črtal na tleh svetle štirikote, tema je bila prepletena s smaragdno zelenim sijajem.

„Ali si ti, Martin?“

„Da!“ —

„Pojdeš spat?“

„Da!“ —

Pretrgan, hripav krik je planil v zrak, se zaletel ob steno in zdrsnil v tišino. Čez nekaj časa se je s postelje začulo plaho ječanje.

„Martin!“

Nekdo je trdo stopil, čulo se je kakor oddih, potem pa je umolknilo vse. —

Ko se je zjutraj prelila luč prek obzorja in v gostih, bisernih valih zalila dolino, je čepel Martin v kotu na pragu pred hišo. Z okrvavljenimi rokami si je podpiral glavo, razmršenih las se je držala strjena kri. Obraz je bil siv in upal, spodnja ustnica je visela kakor mrtva. Režeč nasmeh je igral v sveže zasekanih potezah, oči so bile medle, tope.

„Martin!“

Klic je odjeknil v gozdu. Iz za ovinka je zavila starikava žena in zavila na stransko stezico proti koči.

„Martin!“

Počasi je prišla na dvorišče. Njen obraz je bil suh, izmozgan in razoran, oči bele in s krvjo zalite. Lasje so padali izpod razcefranega robca po čelu in obrazu. Vsa obleka je bila raztrgana in zamazana. V naročju je držala otroka, umazanega, komaj živega. Slonel je na njeni rami in spal.

„Martin, ali me ne poznaš?“

Martin je dvignil svoj zmedeni pogled, počasi vstal in stopil k njej. Nekaj časa ji je pozornostno motril obraz. Lica so se mu skremžila, oči zameglile, naenkrat se je hripavo zasmejal in stekel v gozd.

„Martin! Ali ne poznaš več svoje Rezike?“

Oddaljen krohot ji je bil odgovor.

